MALAVIKAGNIMITRA

A

DRAMA IN FIVE ACTS

BY

SRI KÁLI DÁSA,

मालविकाग्निमित्रम् ।

महाकवि श्रीकालिदास कृतम् ।

CALCUTTA:
PRINTED & PUBLISHED BY

BÁBU BHUVANA CHUNDRA VASÁKA.
At the sangbáda Jnánaratnákara Press.
No. 8 Nimtollah Ghat Street.

1871.

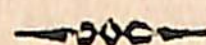
MALAVIKAGNIMITRA

A

DRAMA IN FIVE ACTS

BY

SRÍ KÁLI DÁSA,

मालविकाग्निमित्रम् ।

महाकवि श्रीकालिदास कृतम् ।

CALCUTTA:

PRINTED & PUBLISHED BY

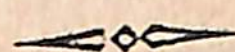
BÁBU BHUVANA CHANDRA VASÁKA.

At the sangbàda Jnànaratnàkara Press.

No. 8 Nimtollah Ghat Street.

1871.

मालविकाग्निमित्रम् ।

एकैश्वर्य्ये स्थितोऽपि प्रणतबहुफले यः स्वयं कृत्तिवासाः
कान्तासम्मिश्रदेहोऽप्यविषयमनसां यः परस्ताद् यतीनाम् ।
अष्टाभिर्यस्य कृत्स्नं जगदपि तनुभिर्बिभ्रतो नाभिमानः
सन्मार्गालोकनाय व्यपनयतु स वस्तामसीं वृत्तिमीशः ॥

नान्द्यन्ते

सूत्रधारः । अलमतिविस्तरेण नेपथ्याभिमुखमवलोक्य । मारिष !
इतस्तावत् ।

प्रविश्य । पारिपार्श्विकः । भाव ! अयमस्मि ।

सूत्र । अभिहितोऽस्मि, परिषदा श्रीकालिदासग्रथित-
वस्तु मालविकाग्निमित्रं नाम नाटकमस्मिन् वसन्तोत्सवे
प्रयोक्तव्यमिति, तदारभ्यतां सङ्गीतकम् ।

पारिपार्श्विकः । मा तावत् । प्रथितयशसां धावकसौमि-
ल्लकविपुत्रादीनां प्रबन्धानतिक्रम्य वर्त्तमानकवेः कालि-
दासस्य कृतौ किं कृतो बहुमानः ।

सूत्र । अयि विवेकविश्रान्तमभिहितम् । पश्य
पुराणमित्येव न साधु सर्वं न चापि काव्यं नवमित्यवद्यम् ।
सन्तः परीक्ष्यान्यतरद्भजन्ते मूढः परप्रत्ययनेयबुद्धिः ॥

पारि । आर्य्यमिश्राः प्रमाणम् ।

सूत्र। तेन हि त्वरतां भवान्।

शिरसा प्रथमगृहीतामाज्ञामिच्छामि परिषदः कर्त्तुम्।
देव्या इव धारिण्याः सेवादक्षः परिजनोऽयम्॥

इति निष्क्रान्तौ।

प्रस्तावना।

ततः प्रविशति वकुलावलिका।

वकुला। आणत्तम्हि देवीए धारिणीए अचिरोवणीदा छलिअणामणट्टअअन्तरे कीरिसी, मालविए त्ति णट्टाआरिअं अज्जगणदासं पुच्छिदुं ता जाव सङ्गीदसालं गच्छम्हि[1]। इति परिक्रामति।

ततः प्रविशत्याभरणहस्ता द्वितीया चेटी।

प्रथमा। द्वितीयां दृष्ट्वा। हला कोमुदिए! कुदो दाणीं इअं दे धीरदा जं समीए वि अदिक्कमन्ती इदो दिट्टिं ण देसि[2]।

द्वितीया। अम्मो बउलावलिया। सहि! देवीए इदं सिप्पिसआसादो आणीदं णागमुद्दासणाहं अङ्गुलीअअं सिणिद्धं णिभालअन्ती तुह उवालम्भे पड़िदम्हि[3]।

---

(१) आज्ञप्तास्मि देव्या धारिण्या, अचिरोपनीता छलिकनामनाट्यान्तरे कीदृशी मालविकेति नाट्याचार्य्यं गणदासं प्रष्टुं, तद्यावत् सङ्गीतशालां गच्छामि।

(२) हला कौमुदिके! कुतस्ते इयं धीरता यत्समीपेऽप्यतिक्रामन्ती इतो दृष्टिं न ददासि।

(३) अम्मो वकुलावलिका। सखि! देव्या इदं शिल्पिसकाशादानीतं नागमुद्रासनाथमङ्गुलीयकं स्निग्धं निभालयन्ती तवोपालम्भे पतितास्मि।

प्रथ। विलोक्य। ठाणे सज्जदि दे दिट्ठी। इमिणा अङ्गुलीअएण उब्भिस्सकिरणकेसरेण कुसुमिदो विअ दे अग्गहत्थो[1]।

द्विती। हला कहिं पत्थिदासि[2]।

प्रथ। देवीए बअणेण णट्टाआरिअं अज्जगणदासं पुच्छिदुं उबदेसग्गहणे कीरिसी मालविएत्ति[3]।

द्विती। सहि! ईरिसेन वावारेण असण्णिहिदावि सा भट्टिणा कहं दिट्ठा[4]।

प्रथ। आं। सो जणो देवीए पासगदो चित्ते दिट्ठो[5]।

द्विती। कहं विअ[6]।

प्रथ। सुणाहि। चित्तसालं गदा देवी जदा पच्चग्गवसराअं चित्तलेहं आआरिअस्स पलोअन्ती चिट्ठदि। तहिं अन्तरे भट्टा उबट्टिदो[7]।

द्विती। तदो तदो[8]।

प्रथ। उवआराणन्तरं एक्कासणोबविट्टेण भट्टिणा चित्त-

(१) स्थाने सज्जति ते दृष्टिः। अनेनाङ्गुलीयकेनोद्भिन्नकिरणकेसरेण कुसुमित इव तेऽग्रहस्तः। (२) हला कुत्र प्रस्थितासि।

(३) देव्या वचनेन नाट्याचार्य्यमार्य्यगणदासं प्रष्टुम् उपदेशग्रहणे कीदृशी मालविकेति।

(४) सखि! ईदृशेन व्यापारेणासन्निहितापि सा भर्त्रा कथं दृष्टा।

(५) आं। स जनो देव्याः पार्श्वगतश्चित्रे दृष्टः। (६) कथमिव।

(७) शृणु। चित्रशालां गता देवी यदा प्रत्यग्रवर्णरागां चित्रलेखामाचार्य्यस्यावलोकयन्ती तिष्ठति। तस्मिन्नन्तरे भर्तोपस्थितः।

(८) ततस्ततः।

(९) उपचारानन्तरमेकासनोपविष्टेन भर्त्रा चित्रगताया देव्याः परिजनमध्यगतामासन्नपरिचारिकां दृष्ट्वा देवी पृष्टा।

गदाए देवीए परिअणमज्झगदं आसण्णपरिआरिअं पेक्खिअ देवी पुच्छिदा[1]।

द्विती। किं त्ति[2]।

प्रथ। अपुव्वा इअं दारिआ देवीए आसण्णा लिहिदा किंणामहेए त्ति[3]।

द्विती। आकिदिविसेसे आअरो पदं करेदि। तदो तदो[4]।

प्रथ। तदो अवहीरिअवअणो भट्टा सङ्किदो देवीं पुणोवि अणुबन्धिदुं पउत्तो। तदो कुमारीए वसुलच्छीए आअक्खिदं अज्ज एसा मालविए त्ति[5]।

द्विती। सस्मितम्। सरिसं क्खु एदं बालभाअस्स। तदो अवरं कहेहि[6]।

प्रथ। किं अण्णं। संपदं मालविआ सविसेसं भट्टिणो दंसणपहादो रक्खीअदि[7]।

द्विती। हला अणुचिट्ठ अत्तणो णिओअं। अहं पि एदं अङ्गुलीअअं देवीए उवणइस्सं[8]। इति निष्क्रान्ता।

(२) किमिति।

(३) अपूर्वेयं दारिका देव्या आसन्ना लिखिता किंनामधेयेति।

(४) आकृतिविशेषे आदरः पदं करोति। ततस्ततः।

(५) ततोऽवधीरितवचनो भर्ता शङ्कितो देवीं पुनरप्यनुबन्धुं प्रवृत्तः। ततः कुमार्या वसुलक्ष्म्याख्यातम्; आर्य्ये! एषा मालविकेति।

(६) सदृशं खलु एतद् बालभावस्य। ततोऽपरं कथय।

(७) किमन्यत्। साम्प्रतं मालविका सविशेषं भर्तुर्दर्शनपथात् रक्ष्यते।

(८) हला अनुतिष्ठात्मनो नियोगम्। अहमप्येतदङ्गुलीयकं देव्यै उपनेष्यामि।

पथ । परिक्रम्यावलोक्य च । एसो णट्टाआरिओ सङ्गीद-
सालादो णिग्गच्छदि । दाव से अत्ताणं दंसेमि[१] ।

इति परिक्रामति ।

प्रविश्य ।

गणदासः । कामं खलु सर्व्वस्यापि कुलविद्या बहुमता न पुनरस्माकं नाट्यं प्रति मिथ्या गौरवम् । कुतः । तथा हि

देवानामिदमामनन्ति मुनयः कान्तं क्रतुं चाक्षुषं
रुद्रेणेदमुमाकृतव्यतिकरे स्वाङ्गे विभक्तं द्विधा ।
त्रैगुण्योद्भवमत्र लोकचरितं नानारसं दृश्यते
नाट्यं भिन्नरुचेर्जनस्य बहुधाप्येकं समाराधनम् ॥

वकुला । उपेत्य । अज्ज ! वन्दामि[२] ।

गण । भद्रे ! चिरं जीव ।

वकुला । अज्जं देवी पुच्छदि । अवि उवदेसग्गहणे णादिकिलिस्सदि वो सिस्सा मालविएत्ति[३] ।

गण । भद्रे ! विज्ञाप्यतां देवी परमनिपुणा मेधाविनी चेति किं बहुना ।

यद्यत्प्रयोगविषये भाविकमुपदिश्यते मया तस्यै ।
तत्तद्विशेषकरणात् प्रत्युपदिशतीव मे बाला ॥

वकुला । आत्मगतम् । अदिक्कमन्तीं विअ इरावदीं

---

(१) एष नाट्याचार्यः संगीतशालातो निर्गच्छति तावदस्यात्मानं दर्शयामि ।

(२) आर्य्य ! वन्दे ।

(३) आर्य्यं देवी पृच्छति, अप्युपदेशग्रहणे नातिक्लिश्यति वः शिष्या मालविकेति ।

पेक्खामि। प्रकाशम्। किदत्था दाणिं वो सिक्खा जस्सिं गुरुअणो एव्वं तुस्सदि[1]।

गण। भद्रे! तद्विधानामसुलभत्वात् पृच्छामि। कुतो देव्या तत्पात्रमानीतम्।

वकुला। अत्थि देवीए वस्सावरो भादा वीरसेनो णाम। सो भट्टिणा अन्तवालदुग्गे णम्मदातीरे ठाविदो। तेण सिप्पाहिआरे जोग्गा इअं दारिएत्ति वहिणीए देवीए उवाअणं पेसिदा[2]॥

गण। खगतम्। आकृतिविशेषप्रत्ययादेनामनूनवस्तुकां सम्भावयामि। प्रकाशम्। भद्रे! मयापि यशस्विना भवितव्यम्। यतः

पात्रविशेषे न्यस्तं गुणान्तरं व्रजति शिल्पमाधातुः।
जलमिव समुद्रशुक्तौ मुक्ताफलतां पयोदस्य॥

वकुला। अज्ज! कहिं दाणिं वो सिस्सा[3]।

गण। इदानीमेव पञ्चाङ्गादिकमभिनयमुपदिश्य मया विश्रम्यतामित्यभिहिता दीर्घिकावलोकनगवाक्षगता प्रवातमासेवमाना तिष्ठति।

---

(१) अतिक्रामन्तीमिवेरावतीं प्रेक्षे। कृतार्थेदानीं वः शिक्षा यस्यां गुरुजन एवं तुष्यति।

(२) अस्ति देव्या वर्णावरो भ्राता वीरसेनो नाम। स भर्त्रान्तपालदुर्गे नर्मदातीरे स्थापितः। तेन शिल्पाधिकारे योग्येयं दारिकेति भगिन्या देव्या उपायनं प्रेषिता।

(३) आर्य्य कुत्रेदानीं वः शिष्या।

वकुला । तेण हि अणुजाणादु मं अज्जो जाव से अज्जपरितोसणिवेदणेण उस्साहं वड्ढेमि[1] ।

गण । इष्यतां सखी । अहमपि लब्धक्षणः स्वगेहं गच्छामि ।

इति निष्क्रान्तौ ।

मिश्र विष्कम्भकः ।

ततः प्रविशत्येकान्तस्थितपरिजनो मन्त्रिणा लेखहस्तेनान्वास्यमानो राजा ।

राजा । अनुवाचितलेखममात्यं विलोक्य । वाहतक ! किं प्रतिपद्यते वैदर्भः ? ।

अमात्य । देव ! आत्मविनाशम् ।

राजा । निदेशमिदानीं ज्ञातुमिच्छामि ।

अमा । इदमिदानीमनेन प्रतिलिखितम् । पूज्येनाहमादिष्टः । पितृव्यपुत्रो भवतः कुमारो माधवसेनः प्रतिश्रुतसम्बन्धो ममोपान्तिकमुपसर्पन्नन्तरा त्वदीयेनान्तपालेनवस्कान्द्य गृहीतः स त्वया मदपेक्षया सकलत्रसोदर्यो मोचयितव्य इति । तत्र वो न विदितं यत्तुल्याभिजनेषु भूमिधरेषु राज्ञां वृत्तिः । अतोऽत्र मध्यस्थः पूज्यो भवितुमर्हति । सोदरा पुनरस्य ग्रहणविप्लवे विनष्टा । तदन्वेषणाय यतिष्ये । अथ अवश्यमेव माधवसेनो मया पूज्येन मोचयितव्यः । श्रूयतामभिसन्धिः ।

---

(१) तेन ह्यनुजानातु मामार्यः । यावदस्या आर्यपरितोषनिवेदनेनोत्साहं वर्द्धयामि ।

आर्य्यसचिवं मुञ्चति यदि पूज्यः संयतं मम श्यालम्।
मोक्ता माधवसेनं ततोऽहमपि बन्धनात् सद्यः॥

राजा। सरोषम्। कथं कार्य्यविनिमयेन मयि व्यवहरत्यनात्मज्ञः। वाहतक! प्रकृत्यमित्रः प्रतिकूलकारी च मे वैदर्भः। तद् यातव्यपक्षे स्थितस्य पूर्वसङ्कल्पित-समुन्मूलनाय वीरसेनमुखं दण्डचक्रमाज्ञापय।

अमा। यदाज्ञापयति देवः।

राजा। अथ वा किं भवान्मन्यते।

अमा। शास्त्रदृष्टमाह देवः।

अचिराधिष्ठितराज्यः शत्रुः प्रकृतिष्वरूढमूलत्वात्।
नवसंरोपणशिथिलस्तरुरिव सुकरः समुद्धर्तुम्॥

राजा। तेन ह्यवितथं तन्त्रकारवचनम्। इदमेव निमित्तमादाय समुद्योज्यतां सेनापतिः।

अमा। तथा। इति निष्क्रान्तः

परिजनो यथाव्यापारं राजानमभितः स्थितः।

प्रविश्य

विदू। आणत्तोम्हि तत्तभवदा रणा। गोदम! चिन्तेहि दाव उवाअं, जह मे जदिच्छादिट्ठपडिकिदी मालविआ पच्चक्खदंसणा होदि त्ति। मए अ तं तहा किदं दाव से णिवेदेमि[1]। इति परिक्रामति।

---

(१) आज्ञप्तोऽस्मि। तत्रभवता राज्ञा। गौतम! चिन्तय तावदुपायं यथा मे यदृच्छादृष्टप्रतिकृतिर्मालविका प्रत्यक्षदर्शना भवतीति। मया च तत्तथा कृतं तावदस्य निवेदयामि।

राजा । विदूषकं दृष्ट्वा । अयमपरः कार्य्यान्तरसचिवो-ऽस्मानुपस्थितः ।

विदू । उपगम्य । वड्ढदु भवम्[1] ।

राजा । सस्मितं । दूत आस्यताम् ।

विदूषक उपविष्टः ।

राजा । कच्चिदुपायोपेयदर्शने व्यापृतं ते प्रज्ञाचक्षुः ? ।

विदू । पओअसिद्धिं पुच्छ[2] ।

राजा । कथमिव ।

विदू । कर्णे । एव्वं विअ[3] । इत्यावेदयति ।

राजा । साधु वयस्य ! निपुणमुपक्रान्तम्, इदानीं दु-रधिगमसिद्धावप्यस्मिन्नारम्भे वयं त्वामाशंसामहे । कुतः

सप्रतिबन्धं कार्य्यं प्रभुरधिगन्तुं सहायवानेव ।
दृश्यं तमसि न पश्यति दीपेन विना सचक्षुरपि ॥

नेपथ्ये । अलमलं बहु विकत्थ्य । राज्ञः समक्षमेवाव-योरधरोत्तरयोर्व्यक्तिर्भविष्यति ।

राजा । आकर्ण्य । सखे ! त्वत्सुनीतिपादपस्य पुष्पमु-द्भिन्नमिदम् ।

विदू । फलं पि देक्खिस्ससि[4] ।

ततः प्रविशति कञ्चुकी ।

कञ्चु । देव ! अमात्यो विज्ञापयति अनुष्ठिता प्रभोरा-ज्ञेति । एतौ पुनर्हरदत्तगणदासावुभावभिनयाचार्यौ पर-स्परजयैषिणौ त्वां द्रष्टुमुद्यतौ साक्षाद्भावाविव शरीरिणौ।

---

(१) वर्द्धतां भवान् । (२) प्रयोगसिद्धिं पृच्छ ।
(३) एवमिव । (४) फलमपि द्रक्ष्यसि ।

राजा। प्रवेशय तौ।

कञ्चु। यदाज्ञापयति देवः।

इति निष्क्रम्य ताभ्यां सह प्रविष्टः।

कञ्चु। इत इतो भवन्तौ।

गण। राजानं विलोक्य। अहो दुरासदो राजमहिमा।

न च न परिचितो नचाप्यरम्य
श्चकितमुपैमि तथापि पार्श्वमस्य।
सलिलनिधिरिव प्रतिक्षणं मे
भवति स एव नवो नवोऽयमक्ष्णोः॥

हरदत्तः। महत्खलु पुरुषाकारमिदं ज्योतिः। तथा हि

द्वारे नियुक्तपुरुषानुमतप्रवेशः
सिंहासनान्तिकचरेण सहोपसर्पन्।
तेजोभिरस्य विनिवर्तितदृष्टिपातै
र्वाक्यादृते पुनरिव प्रतिवारितोऽस्मि॥

कञ्चु। एष देवः, उपसर्पतां भवन्तौ।

उभौ। उपेत्य। विजयतां देवः।

राजा। स्वागतं भवद्भ्याम्। परिजनं विलोक्य। आसने तावदत्रभवतोः।

उभौ परिजनोपनीतयोरासनयोरुपविष्टौ।

राजा। किमिदं? शिष्योपदेशकाले युगपदाचार्य्याभ्यामत्रोपस्थानम्।

गण। देव! श्रूयताम्। मया सुतीर्थादभिनयविद्या सुशिक्षिता। दत्तप्रयोगश्चास्मि देवेन, देव्या च परिगृहीतः।

राजा। बाढ़ं जाने। ततः किम्।

गण। सोऽहममुना हरदत्तेन प्रधानपुरुषसमक्षम् अयं न मे पादरजसापि तुल्य इत्यधिक्षिप्तः।

हर। देव! अयमेव प्रथमं परिवादकरः। अत्रभवतः किल मम च समुद्रपल्वलयोरिवान्तरमिति। तदत्रभवानिमं मां च शास्त्रे प्रयोगे च विमृशतु। देव एव नौ विशेषज्ञः प्राश्निकः।

विदू। समत्थं पड़िस्सादम्[1]।

गण। प्रथमः कल्पः। अवहितो देवः श्रोतुमर्हति।

राजा। तिष्ठ तावत्। पक्षपातमत्र देवी मन्यते। तदस्याः पण्डितकौशिकीसहितायाः समक्षमेव न्याय्यो व्यवहारः।

विदू। सुट्ठु भवं भणादि[2]।

आचार्यौ। यद्देवाय रोचते।

राजा। मौद्गल्य! अमुं प्रस्तावं निवेद्य पण्डितकौशिक्या सार्द्धमाहूयतां देवी।

कञ्चु। यदाज्ञापयति देवः।

इति निष्क्रम्य सपरिव्राजिकया देव्या सह प्रविष्टः।

कञ्चु। इत इतो भवती।

धारि। परिव्राजिकां विलोक्य। भअवदि! हरदत्तस्स गणदासस्स अ संरम्भं कहं पेक्खसि[3]।

परिव्राजिका। अलं स्वपक्षावसादशङ्कया। न परिहीयते प्रतिवादिनो गणदासः।

---

(१) समर्थं प्रतिज्ञातम्। (२) सुष्ठु भवान् भणति।

(३) भगवति! हरदत्तस्य गणदासस्य च संरम्भं कथं प्रेक्षसे।

धारि। जइवि एव्व तहवि राअपरिग्गहो से पङ्कत्तणं उवहरदि[1]।

परि। अयि राज्ञीशब्दभाजनमात्मानमपि चिन्तयतु भवती। पश्य

अतिमात्रभासुरत्वं पुष्यति भानोः परिग्रहादनलः।
अधिगच्छति महिमानं चन्द्रोऽपि निशापरिगृहीतः।

विदू। अविहा अविहा! उवट्ठिदा देवी पीठमद्दिअं पण्डिदकोसिइं पुरोकरिअ तत्तभोदी धारिणी[2]।

राजा। पश्याम्येनां यैषा

मङ्गलालङ्कृता भाति कौशिक्या यतिवेषया।
त्रयीविग्रहवत्येव सममध्यात्मविद्यया॥

परि। उपेत्य। विजयतां देवः।

राजा। भगवति! अभिवादये।

परि।

महासारप्रसवयोः सदृशक्षमयोर्द्वयोः।
धारिणीभूतधारिण्योर्भव भर्ता शरच्छतम्॥

धारि। जेदु जेदु अज्जउत्तो[3]।

राजा। स्वागतं देव्यै। परिव्राजिकां विलोक्य। भगवति! क्रियतामासनपरिग्रहः।

सर्वे उपविशन्ति।

---

(१) यद्यप्येवं तथापि राजपरिग्रहोऽस्य प्रभुत्वमुपहरति।
(२) अपिहा अपिहा। उपस्थिता देवी पीठमर्दिकां पण्डितकौशिकीं पुरस्कृत्य तत्रभवती धारिणी।
(३) जयतु जयत्वार्यपुत्रः।

राजा। भगवति! अत्रभवतोर्हरदत्तगणदासयोः परस्परं विज्ञानसंघर्षिणोर्भगवत्या प्राश्निकपदमध्यासितव्यम्।

परि। सस्मितम्। अलमुपालम्भेन पत्तने सति ग्रामे रत्नपरीक्षा?।

राजा। नैतदेवम्। पण्डितकौशिकी खलु भगवती। पक्षपातिनावहं देवी च।

उभौ। सम्यगाह देवः। मध्यस्था भगवती नौ गुणदोषतः परिच्छेत्तुमर्हति।

राजा। तेन हि प्रस्तूयतां विवादः।

परि। देव! प्रयोगप्रधानं हि नाट्यशास्त्रं किमत्र वाग्व्यवहारेण। कथं वा देवी मन्यते।

देवी। जइ मं पुच्छसि तदा एदाणं बिवादो एव्व ण मे रुच्चदि[1]।

गण। देवि! न मां समानविद्यतया परिभवनीयमवगन्तुमर्हसि।

विदू। भो पेक्खामो उअरंभरिसंवादं किं मुधा वेदणदाणेण एदाणं[2]।

देवी। णं कलहप्पिओसि[3]।

विदू। मा एव्वं चण्डि! अण्णोसकलहप्पिआणं मत्तहत्थिणं एकदरस्सिं अणिज्जिदे कुदो उवसमो[4]।

(१) यदि मां पृच्छसि तदैतेषां विवाद एव न मे रोचते।

(२) भो पश्याम उदरंभरिसंवादम्। किं मुधा वेतनदानेन एतयोः।

(३) ननु कलहप्रियोऽसि।

(४) मैवं चण्डि! अन्योन्यकलहप्रियाणां मत्तहस्तिनामेकतरस्मिन्ननिर्जिते कुत उपशमः।

राजा। ननु स्वाङ्गसौष्ठवातिशयमुभयोर्दृष्टवती भगवती।

परि। अथ किम्।

राजा। तदिदानीमतः परं किमाभ्यां प्रत्याययितव्यम्।

परि। तदेव वक्तुकामास्मि।

शिष्टा क्रिया कस्यचिदात्मसंस्थासंक्रान्तिरन्यस्य विशेषयुक्ता।
यस्योभयं साधु स शिक्षकाणां धुरि प्रतिष्ठापयितव्य एव॥

विदू। सुदं अज्जेहिं भअवदीए वअणं। एस पिण्डिदत्थो उवदेसदंसणादो णिस्सओत्ति[1]।

हर। परमभिमतं नः।

गण। देवि! एवं स्थितम्।

देवी। जदा उण मन्दमेधा सिस्सा उवदेसं मलिणेदि। तदाणिं आआरिअस्स दोसो[2]?।

राजा। देवि! एवमापद्यते। विनेतुरद्रव्यपरिग्रहोऽपि बुद्धिलाघवं प्रकाशयति।

देवी। जनान्तिकम्। कहं दाणिं। गणदासं विलोक्य। प्रकाशम्।
अलं अज्जउत्तस्स उस्साहकारणं मणोरहं परिपूरिअ। विरम णिरत्थादो आरम्भादो[3]।

विदू। सुट्ठु भोदी भणादि। भो गणदास! सङ्गीदअ-

---

(१) श्रुतमार्याभ्यां भगवत्या वचनम्। एष पिण्डितार्थः। उपदेशदर्शनान्निर्णय इति।

(२) यदा पुनर्मन्दमेधा शिष्योपदेशं मलिनयति। तदानीम् आचार्यस्य दोषः?।

(३) कथमिदानीम्। अलमार्यपुत्रस्योत्साहकारणं मनोरथं परिपूर्य। विरम निरर्थादारम्भात्।

पदोवलम्भिअसरस्सदुवाअणमोदआइं खादमाणस्स किं दे मुहणिग्गहेण विवादेण[1] ।

गण। सत्यमयमेवार्थो देवीवाक्यस्य । श्रूयतामवसरमा-
प्तमिदानीम् ।

> लब्धास्पदोऽस्मीति विवादभीरो-
> स्तितिक्षमाणस्य परेण निन्दाम् ।
> यस्यागमः केवलजीविकायै
> तं ज्ञानपण्यं वणिजं वदन्ति ॥

देवी। अइरोवणीदा दे सिस्सा । अपरिणिट्ठिदस्स उव देसस्स उण अजुत्तं आवेदणम्[2] ।

गण। अत एव मे निर्बन्धः ।

देवी। तेण हि दुवेवि भअवदीए उवदेसं दंसेह[3] ।

परि। देवी नैतन्न्याय्यम् । सर्वज्ञस्याप्येकाकिनो निर्ण-
याभ्युपगमो दोषाय ।

देवी। जनान्तिकम् । मूढे परिव्वाजिए मं जग्गतिं पि सुत्तं विअ करेसि[4] । इति सासूयं परावर्तते ।

राजा देवीं परिव्राजिकायै दर्शयति ।

परि।

> अनिमित्तमिन्दुवदने ! किमत्रभवतः पराङ्मुखी भवसि ।
> प्रभवन्त्योऽपि हि भर्तृषु कारणकोपाः कुटुम्बिन्यः ॥

---

(१) सुष्ठु भवती भणति । भो गणदास ! संगीतकपदोपलब्ध-सरस्वत्युपायनमोदकानि खादमानस्य किं ते मुखनिग्रहेण विवादेन ।

(२) अचिरोपनीता ते शिष्या । अपरिनिष्ठितस्योपदेशस्य पुन-रनार्यमावेदनम् ।

(३) तेन हि द्वावपि भगवत्यै उपदेशं दर्शयतम् ।

(४) मूढे ! परिव्राजिके ! मां जाग्रतीमपि सुप्तामिव करोषि ।

विदू। णं सकारणं एव्व। अत्तणो पक्खो रक्खिदव्वो
गणदासं विलोक्य। णं दिट्ठिआ कोवव्वाजेण देवीए परि-
त्तादो भवम्। सुसिक्खिदोवि सव्वो उवदेसदंसणेण णि-
ण्णादो होदि[1]।

गण। देवि श्रूयताम्! एवं जनो गृह्णाति। तदिदानीं
विवादे दर्शयिष्यामि क्रियासंक्रान्तिमात्मनः।
यदि मां नानुजानासि परित्यक्तोऽस्म्यहं त्वया॥

आसनादुत्थातुमिच्छति।

देवी। का गई। पभवदि आआरिओ सिस्सजणस्स[2]।
गण। चिरमपदेशशङ्कितोऽस्मि। राजानमवलोक्य।
अनुज्ञातं देव्या तदाज्ञापयतु देवः। कस्मिन्नभिनयव-
स्तुन्युपदेशं दर्शयिष्यामि।

राजा। यदादिशति भगवती।

परि। किमपि देव्या मनसि वर्तते ततः शङ्किताऽस्मि।

देवी। भण वीसद्धं पभविस्सदि पभू अत्तणो परिअ-
णस्स[3]।

राजा। मम चेति ब्रूहि।

देवी। भअवदि भण दाणिम्[4]।

परि। देव शर्मिष्ठायाः कृतिं चतुष्पादोत्थं छलिकं

---

(१) ननु सकारणमेव। आत्मनः पक्षो रक्षितव्यः। ननु दिष्ट्या कोपव्याजेन देव्या परित्रातो भवान्। सुशिक्षितोऽपि सर्व उपदेशदर्शनेन निष्णातो भवति।

(२) का गतिः। प्रभवत्याचार्यकः शिष्यजनस्य।

(३) भण विस्रब्धम्। प्रभविष्यति प्रभुरात्मनः परिजनस्य।

(४) भगवति भणेदानीम्।

दृष्ट्वा योग्यमुदाहरन्ति तत्रैकार्थसंश्रयमुभयोः प्रयोगं पश्याम। तावता श्रूयत एवात्रभवतोरुपदेशान्तरम्।

आचार्यौ। यदाज्ञापयति भगवती।

विदू। तेण हि दुवेवि वसापेक्खागेहे संगीदरअणं करिअ अत्तभवदो दूदं पेसध। अह वा म्दङ्गसद्दो ज्जेव्व णो उट्ठावइस्सदि[1]।

हरदत्तः। तथा। इत्युत्तिष्ठति।

गणदासो धारिणीमवलोकयति।

देवी। गणदासं विलोक्य। जयी भोदु अज्जो। णं विजअब्भत्थिणी अहं अज्जस्स[2]।

आचार्यौ प्रस्थितौ।

परि। इतस्तावत्।

आचार्यौ। परिवृत्य। इमौ स्वः।

परि। निर्णयाधिकारे ब्रवीमि। सर्वाङ्गसौष्ठवाभिव्यक्तये विगतनेपथ्ययोः पात्रयोः प्रवेशोऽस्तु।

उभौ। नेदमावयोरुपदेश्यम्। इति निष्क्रान्तौ।

देवी। राजानमवलोक्य। जइ राअकज्जेसु वि ईदिसी णिउणदा अज्जउत्तस्स तदो सोहणं भोदि[3]।

---

(१) तेन हि द्वावपि वर्णापेक्षागृहे संगीतरचनां कृत्वात्रभवतो दूतं प्रेषयतम्। अथ वा मृदङ्गशब्द एव न उत्थापयिष्यति।

(२) जयी भवत्वार्यः। ननु विजयाभ्यर्थिन्यहमार्यस्य।

(३) यदि राजकार्य्येषु अपीदृशी निपुणतार्यपुत्रस्य ततः शोभनं भवति।

राजा ।

अलमन्यथा गृहीत्वा न खलु मनस्विनि मया प्रयुक्तमिदम् ।
प्रायः समानविद्याः परस्परयशःपुरोभागाः ॥

नेपथ्ये मृदङ्गध्वनिः ।

सर्वे कर्णं ददति ।

परि । हन्त प्रवृत्तं संगीतकम् । तथा ह्येषा
जीमूतस्तनितविशङ्किभिर्मयूरै-
रुद्ग्रीवैरनुरसितस्य पुष्करस्य ।
निर्ह्रादिन्युपहितमध्यमस्वरोत्था
मायूरी मदयति मार्जना मनांसि ॥

राजा । देवि ! तस्याः सामाजिका भवाम ।

देवी । स्वगतम् । अहो अविणयो अज्जउत्तस्स[1] ।

सर्वे उत्तिष्ठन्ति ।

विदू । अपवार्य । भो धीरं गच्छ । तत्तभोदी धारिणी
विसंवादइस्सदि[2] ।

राजा ।

धैर्यावलम्बिनमपि त्वरयति मां मुरजवाद्यरावोऽयम् ।
अवतरतः सिद्धिपथं शब्दः स्वमनोरथस्येव ॥

इति निष्क्रान्ताः सर्वे ।

इति प्रथमोऽङ्कः ।

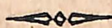
---

(१) अहो अविनयः आर्य्यपुत्रस्य ।

(२) भो धीरं गच्छ । तत्रभवती धारिणी विसंवदिष्यति ।

द्वितीयोऽङ्कः ।

ततः प्रविशति रचनायां कृतायामासनस्थः सवयस्यो राजा,
धारिणी, परिव्राजिका, विभवतश्च परिवारः ।

राजा । भगवति ! अत्रभवतोराचार्ययोः कतरस्य
प्रथमम् उपदेशो दृश्यताम् ।

परि । ननु समानेऽपि ज्ञानभावे वयोऽधिकत्वात् गण-
दासः पुरस्कारमर्हति ।

राजा । तेन हि मौद्गल्य ! एवमत्रभवतोरावेद्य नि-
योगमशून्यं कुरु ।

कञ्चु । यदाज्ञापयति देवः । इति निष्क्रान्तः ।

प्रविश्य ।

गण । देव ! शर्मिष्ठायाः कृतिर्लयमध्या चतुष्पदास्ति ।
तस्यास्तु चतुष्पदवस्तुकं छलिकप्रयोगमेकमना देवः
श्रोतुमर्हति ।

राजा । आचार्य्य ! बहुमानादवहितोऽस्मि ।

निष्क्रान्तो गणदासः ।

राजा । जनान्तिकम् । वयस्य !

नेपथ्यगृहगतायाश्चक्षुर्दर्शनसमुत्सुकं तस्याः ।
संहर्तुमधीरतया व्यवसितमिव मे तिरस्करिणीम् ॥

विदू। अपवार्य। उवट्ठिदं णअणमहु सण्णिहिदम-क्खिअं च ता अप्पमत्तो दाणिं पेक्ख[१]।

ततः प्रविशत्याचार्याविेक्ष्यमाणाङ्गसौष्ठवा मालविका।

विदू। जनान्तिकम्। पेक्खदु भवम्। ण क्खु से पडिच्छन्दादोवि हीअदि महुरदा[२]।

राजा। अपवार्य। वयस्य!

चित्रगतायामस्यां कान्तिविसंवादशङ्कि मे हृदयम्।
संप्रति शिथिलसमाधिं मन्ये येनेयमालिखिता॥

गण। वत्से! मुक्तसाध्वसा सत्वस्था भव।

राजा। स्वगतम्। अहो सर्वास्ववस्थास्वनवद्यता रूपस्य तथा हि

दीर्घाक्षं शरदिन्दुकान्ति वदनं बाहू नतावंसयोः
संक्षिप्तं निविडोन्नतस्तनमुरः पार्श्वे प्रमृष्टे इव।
मध्यः पाणिमितोऽमितञ्च जघनं पादावरालाङ्गुली
छन्दो नर्तयितुर्यथैव मनसि श्लिष्टं तथास्या वपुः॥

माल। उपगानं कृत्वा चतुष्पद वस्तुकं गायति।

दुल्लहो पिओ तस्सिं भव हिअअ! णिरासं
अम्हो अपङ्गओ मे फुरइ किंपि वामओ[१]।

---

(१) उपस्थितं नयनमधु सन्निहितमाक्षिकं तदप्रमत्त इदानीं प्रेक्षस्व।

(२) प्रेक्षतां भवान्। न खल्वस्याः प्रतिच्छन्दादपि हीयते मधुरता।

(१) दुर्लभः प्रियस्तस्मिन् भव हृदय! निराशम्
अहहापाङ्गको मे स्फुरति किमपि वामकः।

एसो सो चिरदिट्टो कहं उण दट्टव्वो
णाह ! मं पराहीणं तुइ गणअ सतिण्हम्[1] ॥

ततो यथारसमभिनयति ।

विदू । अपवार्य । भो वअस्स ! चदुप्पदवत्थअं दुवारीकरिअ तुइ उवट्टाविदो विअ अप्पा अत्तभोदीए[2] ।

राजा । सखे ! एवमावयोर्हृदयम् । अनया खलु

जनमिममनुरक्तं विद्धि नार्येति गेये
वचनमभिनयन्त्या स्वाङ्गनिर्देशपूर्व्वम् ।
प्रणयगतिमदृष्ट्वा धारिणीसन्निकर्षा
दहमिव सुकुमारप्रार्थनाव्याजमुक्तः ॥

मालविका गीतान्तेनिष्क्रान्तुमारब्धा ।

विदू । भोदि चिट्ठ । किं पि वो विसुमरिदो तत्त कम्मभेदो । तं दाव पुच्छिस्सम्[3] ।

गण । वत्से चणमात्रं स्थित्वोपदेशविशुद्धा यास्यसि ।

मालविका स्थिता ।

राजा । स्वगतम् । अहो सर्वास्ववस्थासु चारुता शोभान्तरं पुष्यति तथा हि

वामं सन्धिस्तिमितवलयं न्यस्य हस्तं नितम्बे
कृत्वा श्यामाविटपसदृशं स्रस्तमुक्तं द्वितीयम् ।
पादाङ्गुष्ठालुलितकुसुमे कुट्टिमे पातिताचं
नृत्यादस्याः स्थितमतितरां कान्तमृज्वायतार्द्धम् ॥

---

(१) एष स चिरदृष्टः कथं पुनर्द्रष्टव्यो
नाथ ! मां पराधीनां त्वयि गणय सतृष्णाम् ॥

(२) भो वयस्य चतुष्पदावस्थाकं द्वारीकृत्य त्वय्युपस्थापित इवात्मा भवत्याः ।

(३) भवति तिष्ठ । किमपि वो विस्मृतः कर्मभेदः । तं तावत्प्रक्ष्यामि ।

देवी। णं गोदमवअणं पि अज्जो हिअए करेदि[1]।

गण। देवि मा मैवम्। देयप्रत्ययात् संभाव्यते सूक्ष्मदर्शिता गौतमस्य। पश्य

मन्दोऽप्यमन्दतामेति संसर्गेण विपश्चितः।
पङ्कच्छिदः फलस्येव निकषेणाविलं पयः॥

विदूषकं विलोक्य। तच्छ्रूयतां प्रेक्षकविवक्षितमार्यस्य।

विदू। गणदासं विलोक्य। कोसिइं दाव पुच्छ। पच्छा जो मए कम्मभेदो दिट्ठो तं भणिस्सम्[2]।

गण। भगवति! यथादृष्टमभिधीयतां गुणो वा दोषो वेति।

परि। यथा दर्शितं सर्वमनवद्यम्। कुतः।

अङ्गैरन्तर्निहितवचनैः सूचितः सम्यगर्थः
पादन्यासो लयमुपगतस्तन्मयत्वं रसेषु।
शाखायोनिर्मृदुरभिनयस्तद्विकल्पानुवृत्तौ
भावो भावं नुदति विषयाद्रागबन्धः स एव॥

गण। देवः कथं मन्यते।

राजा। वयं स्वपक्षशिथिलाभिमानाः संवृत्ताः।

गण। अद्य नर्तयितास्मि।

उपदेशं विदुः शुद्धं सन्तस्तमुपदेशिनः।
श्यामायते न विद्वत्सु यः काञ्चनमिवाग्निषु॥

देवी। दिट्ठिआ परिक्खाराहणेण अज्जो वड्ढदु[3]।

---

(१) ननु गौतमवचनमप्यार्यो हृदये करोति।

(२) कौशिकीं तावत्पृच्छ। पश्चाद्यो मया कर्मभेदो दृष्टस्तं भणिष्यामि।

(३) दिष्ट्या परीक्षाराधनेनार्यो वर्द्धताम्।

गण। देवि ! त्वत्परिग्रहोऽपि मे वृद्धिहेतुः । विदूषकं विलोक्य। गौतम ! वदेदानीं यत्ते मनसि वर्त्तते ।

विदू। पढमोवदेसदंसणे पढमं बम्हणपूजा कादव्वा । सा णं वो विसुमरिदा[1] ।

परि। अहो प्रयोगाभ्यन्तरः प्रश्नः ।

सर्वे प्रहसिताः । मालविकापि स्मितं करोति ।

राजा। स्वगतम् । उपात्तसारश्चक्षुषा मे स्वविषयः । यदनेन

अयमानमायताक्ष्याः किंचिदभिव्यक्तदशनशोभि मुखम् ।
असमग्रलक्ष्यकेशरमुच्छ्‌वसदिव पङ्कजं दृष्टम् ॥

गण। महाब्राह्मण ! न खलु प्रथमं नेपथ्यसवनमिदम्। अन्यथा कथं त्वां दक्षिणीयं नार्चयिष्यामः ।

विदू। मए णाम सुक्खघणगज्जिदे अन्तरिक्खे जल-पाणेण चादआरुदम्[2] ।

परि। एवमेव ।

विदू। तेण हि पण्डिदपरितोसप्पच्चआ णं मूढा जादी। जदि अत्तभोदीए सोहणं भणिदं तदो इमं से पारितोसिअं पअच्छामि[3] । इति राज्ञो हस्तात्कटकमाकर्षति ।

---

(१) प्रथमोपदेशदर्शने प्रथमं ब्राह्मणपूजा कर्तव्या । सा ननु वो विस्मृता ।

(२) मया नाम शुष्कघनगर्जितेऽन्तरीक्षे जलपानेन चातकायितम् ।

(३) तेन हि पण्डितपरितोषप्रत्यया ननु मूढा जातिः । यद्यत्र-भवत्या शोभनं भणितं तत इदमस्यै पारितोषिकं प्रयच्छामि ।

देवी। चिट्ठ गुणन्तरं अजाणन्तो किं णिमित्तं तुमं आहरणं देसि[१]।

विदू। परकेरंत्ति करिअ[२]।

देवी। आचार्य्यं विलोक्य। अज्ज! गणदास! णं दंसिदोवदेसा दे सिस्सा ?[३]।

गण। वत्से! एहि गच्छाव इदानीम्।

सहाचार्य्येण निष्क्रान्ता मालविका।

विदू। जनान्तिकम्। एत्तिओ मे मदिविहवो भवन्तं सेविदुम्[४]।

राजा। अलमलं परिच्छेदेन। अहं हि
भाग्यास्तमयमिवाच्णोर्हृदयस्य महोत्सवावसानमिव।
द्वारपिधानमिव धृतेर्मन्ये तस्यास्तिरस्करिणीम्॥

विदू। जनान्तिकम्। साधु दलिद्दादुरो विअ वेज्जेण ओसहं उप्पादीअमाणं इच्छसि[५]।

प्रविश्य हरदत्तः।

हर। देव! मदीयमिदानीं प्रयोगमवलोकयितुं प्रसादः क्रियताम्।

राजा। स्वगतम्। अवसितो मे दर्शनार्थः। दाक्षिण्यमवलम्ब्य प्रकाशम्। ननु पर्य्युत्सुका एव वयम्।

हर। अनुगृहीतोऽस्मि।

---

(१) तिष्ठ गुणान्तरमजानन् किं निमित्तं त्वमाभरणं ददासि।

(२) परकीयमिति कृत्वा।

(३) आर्य्य! गणदास! ननु दर्शितोपदेशा ते शिष्या।

(४) एतावान्मे मतिविभवो भवन्तं सेवितुम्।

(५) साधु दरिद्रातुर इव वैद्येनौषधमुत्पाद्यमानमिच्छसि।

नेपथ्ये । जयतु जयतु देवः । उपारूढो मध्याह्नः । तथा हि

पत्रच्छायासु हंसा मुकुलितनयना दीर्घिकापद्मिनीनां
सौधान्यत्यर्थतापाद्वलभिपरिचयद्वेषिपारावतानि ।
बिन्दूत्क्षेपात् पिपासुः परिसरति शिखी भ्रान्तिमद्वारियन्त्रं
सर्वैरुस्रैः समग्रस्त्वमिव नृप ! गुणैर्दीप्यते सप्तसप्तिः ॥

विदू । अविहा अविहा । अम्हाणं भोअणबेला । उचिअबेलादिक्कमेण चिकिस्सआ दोसं उदाहरन्ति । हरदत्त ! किं भणासि[1] ।

हर । अस्ति चान्यस्य वचनावकाशोऽत्र ।

राजा । हरदत्तमवलोक्य । तेन हि त्वदीयमुपदेशं श्वो द्रक्ष्यामः । विरम्यतां भवान् ।

हर । यदाज्ञापयति देवः । इति निष्क्रान्तः ।

देवी । णिव्वत्तेदु अज्जउत्तो मज्झण्हविहिम्[2] ।

विदू । भोदी विसेसेण पाणभोअणं तुबरावेदु[3] ।

परि । उत्थाय । स्वस्ति भवते । इति देव्या सह निष्क्रान्ता ।

विदू । भो ण केवलं रूबे सिप्पे वि अदुदीआ मालविआ[4] ।

राजा । वयस्य !

अव्याजसुन्दरीं तां विज्ञानेन ललितेन योजयता ।
उपकल्पितो विधात्रा बाणः कामस्य विषदिग्धः ॥

(१) अपिहा अपिहा । अस्माकं भोजनवेला । उचितवेलातिक्रमेण चिकित्सका दोषमुदाहरन्ति । हरदत्त ! किं भणसि ।

(२) निर्वर्तयत्वार्यपुत्रो मध्याह्नविधिम् ।

(३) भवती विशेषेण पानभोजनं त्वरयतु ।

(४) भो न केवलं रूपे शिल्पेऽप्यद्वितीया मालविका ।

किं बहुना चिन्तयितव्योऽस्मि ते ।

विदू । भवदावि अहं । दिढं बिपणिकन्दू विअ मे हिअअ अब्भन्तरं डज्जदि[1] ।

राजा । एवमेव । भवानस्मदर्थे त्वरताम् ।

विदू । गिह्वीदक्खिणोम्हि । किं तु मेहावलीरुद्ध-जोण्हा बिअ पराहीणदंसणा तत्तभोदी मालविआ । भवंपि सूणापरिचरो विअ गिद्धो आमिसलोलुवो भीरुओ अ । अच्चन्तादुरो विअ कज्जसिद्धिं पत्थन्तो मे रोअसि[2] ।

राजा । कथमनातुरो भविष्यामि । यदा

सर्वान्तःपुरवनिताव्यापारं प्रति निवृत्तहृदयस्य ।
सा वामलोचना मे स्नेहस्यैकायनीभूता ॥

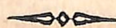
इति निष्क्रान्ताः सर्वे ।

इति द्वितीयोऽङ्कः ।

---

(१) भवताप्यहम् । दृढं विपणिकन्दुरिव मे हृदयाभ्यन्तरं दह्यते ।

(२) गृहीतदक्षिणोऽस्मि । किं तु मेघावलीरुद्धज्योत्स्नेव पराधीनदर्शना तत्रभवती मालविका । भवानपि सूनापरिचर इव गृध्र आमिषलोलुपो भीरुकश्च । अत्यन्तातुर इव कार्यसिद्धिं प्रार्थयमानो मे रोचसे ।

तृतीयोऽङ्कः ।

ततः प्रविशति परिव्राजिकायाः परिचारिका समाहितिका ।

समा । आणत्तम्हि भअवदीए । समाहिदिए ! देवस्स उववणत्थं बीजपूरअं गेण्हिअ आअच्छेत्ति । ता दाव पमदवणपालिअं मज्जुअरिअं अण्णेसामि । परिक्रम्यावलोक्य च । एसा तवणीआसोअं आलोअन्ती मज्जुअरिआ चिट्ठदि । जाव णं संभावेमि[1] ।

ततः प्रविशत्युद्यानपालिका ।

समा । उपसृत्य । आलि ! सुहो दे उज्जाणवावारो[2] ।

मधु । अम्मो समाहिदिआ ? सहि ! सागदं दे[3] ।

समा । हला भअवदी आणवेदि । अरित्तपाणिणा अम्हारिसजणेण अत्तभवं देक्खिदव्वो ता बीजपूरएण पेक्खिदुं इच्छामि त्ति[4] ।

---

(१) आज्ञप्तास्मि भगवत्या । समाहितिके ! देवस्योपवनस्थं बीजपूरकं गृहीत्वागच्छेति । तत्तावत्प्रमदवनपालिकां मधुकरिकामन्विष्यामि । एषा तपनीयाशोकमवलोकयन्ती मधुकरिका तिष्ठति । यावदेनां संभावयामि ।

(२) आलि सुखस्ते उद्यानवनव्यापारः ।

(३) अहह समाहितिका । सखि ! स्वागतं ते ।

(४) हला भगवत्याज्ञापयति । अरिक्तपाणिनास्मादृशजनेनात्रभवान्द्रष्टव्यः तद्बीजपूरकेण प्रेक्षितुम् इच्छामीति ।

मधु। णं सण्णिहिदं ज्जेव बीजपूरअम्। कहेहि अण्णोण्णसङ्घस्सिदाणं णट्टाआरिआणम् उवदेसं देक्खिअ कदरो भअवदीए पसंसिदो[1]।

समा। दुवे वि किल आगमिणो पओअणिउणा अ। किं दु सिक्खागुणविसेसेण उण्णमिदो गणदासो[2]।

मधु। अह मालविआगअं कोलीणं किं सुणीअदि[3]।

समा। बाढं किल तस्सिं साहिलासो भट्टा। केवलं देवीए धारिणीए चित्तं रक्खन्तो अत्तणो पहुत्तणं ण दंसेदि। मालविआवि इमेसु दिअसेसु अणुहूदसुच्छा विअ मालदीमाला मिलाअमाणा लक्खीअदि। अदो अवरं ण जाणे। विसज्जेहि मम्[4]।

मधु। एदं साहावलम्बि बीजपूरअ गेण्ह[5]।

समा। नाट्येन गृहीत्वा। हला तुमं वि इदो पेसलतरं साहुजणसुस्सूसाए फलं पावेहि[6]। इति प्रस्थिता।

---

(१) ननु सन्निहितं बीजपूरकम्। कथय अन्योन्यं सङ्घर्षितानां नाट्याचार्य्याणामुपदेशं दृष्ट्वा कतरो भगवत्या प्रशंसितः।

(२) द्वावपि किल आगमिनौ प्रयोगनिपुणौ च। किं तु शिक्षागुणविशेषेणोन्नमितो गणदासः।

(३) अथ मालविकागतं कौलीनं किं श्रूयते।

(४) वाढं किल तस्यां साभिलाषो भर्ता। केवलं देव्या धारिण्याश्चित्तं रक्षन्नात्मनः प्रभुत्वं न दर्शयति। मालविकाप्येषु दिवसेष्वनुभूतमूर्छेव मालतीमाला म्लायमाना लक्ष्यते। अतोऽपरं न जाने। विसृज माम्।

(५) एतच्छाखावलम्बि बीजपूरकं गृहाण।

(६) हला त्वमपीतः पेशलतरं साधुजनशुश्रूषया फलं प्राप्नुहि।

मधु। सहि समं ज्जेव गच्छम्ह। अहं वि दुमस्स चिराअमाणकुसुमोग्गमस्स तवणीआसोअस्स दोहलणिमित्तं देवीए णिवेदेमि[1]।

समा। जुज्जदि, अहिआरो क्खु तुह[2]।

इति निष्क्रान्ते।

प्रवेशकः।

ततः प्रविशति कामयमानावस्थो राजा विदूषकश्च।

राजा। आत्मानं विलोक्य।

शरीरं क्षामं स्यादसति दयितालिङ्गनसुखे
भवेत्सास्त्रं चक्षुः क्षणमपि न सा दृश्यत इति।
तया सारङ्गाक्ष्या त्वमसि न कदाचिद्विरहितं
प्रसक्ते निर्वाणे हृदय! परितापं व्रजसि किम्॥

विदू। अलं भवदो धीरदं उज्झिअ परिदेविदेण। दिट्ठा मए मालविआए पिअसही बउलावलिआ सुणाविदा अ अत्थं जो भवदा संदिट्ठो[3]।

राजा। ततः किमुक्तवती।

विदू। विसवेहि भट्टारअम्। अणुग्गहीदम्हि इमिणा णिओएण। किं तु सा तवस्सिणी देवीए अहि-

---

(१) सखि! समं गच्छावः। अहमप्यस्य चिरायमाणकुसुमोद्गमस्य तपनीयाशोकस्य दोहदनिमित्तं देव्यै निवेदयामि।

(२) युज्यते। अधिकारः खलु ते।

(३) अलं भवतो धीरतामुज्झित्वा परिदेवितेन। दृष्टा मया मालविकायाः प्रियसखी बकुलावलिका श्राविता चार्थं यो भवता सन्दिष्टः।

(१) विज्ञापय भट्टारकम्। अनुगृहीतास्म्यनेन नियोगेन।

अअरं रक्खीअमाणा रक्खिदाणं विअ णिहीणं सुहं समासादइदव्वा। तहवि जतिस्सं[1]।

राजा। भगवन्! सङ्कल्पयोने! प्रतिबन्धवत्स्वपि विषयेष्वभिनिवेश्य तथा प्रहरिष्यसि यथा जनोऽयं न कालान्तरक्षमो भवति! सविस्मयम्।

क्व रुजा हृदयप्रमाथिनी क्व च ते विश्वसनीयमायुधम्।
मृदुतीक्ष्णतरं यदुच्यते तदिदं मन्मथ! दृश्यते त्वयि॥

विदू। णं भणामि तस्सिं साहणिज्जे कज्जे किदो मए उवाओवक्खेवोत्ति। ता पज्जवत्थावेदु भवं अत्ताणं[2]।

राजा। अथेमं दिवसशेषम् उचितव्यापारविमुखेन चेतसा क्व नु यापयामि।

विदू। अज्ज एव्व पढमावदारसुहआणि रत्तकुरव-आणि उवाअणं पेसिअ णववसन्तावदारव्ववदेसेण इरा-वदीए णिउणि आमुहेण आचक्खिदो। इच्छेमि अज्ज-उत्तेण सह दोलाधिरोहणं अणुभविदुं त्ति। भवदावि संपडिस्सादम्। ता पमदवणं एव्व गच्छम्ह[3]।

---

(१) किन्तु सा तपस्विनी देव्याधिकतरं रक्ष्यमाणा रक्षितानामिव निधीनां सुखं समासादयितव्या। तथापि यतिष्ये।

(२) ननु भणामि तस्मिन् साधनीये कार्य्ये कृतो मयोपायोपक्षेप इति। तत्पर्य्यवस्थापयतु भवानात्मानम्।

(३) अद्यैव प्रथमावतारसुभगानि रक्तकुरवकाण्युपायनं प्रेष्य नववसन्तावतारव्यपदेशेनेरावत्या निपुणिकामुखेनाख्यातः। इच्छा-म्यार्य्यपुत्रेण सह दोलाधिरोहणमनुभवितुमिति। भवतापि सम्प्र-तिज्ञातं तत्प्रमदवनमेव गच्छाव।

राजा। न छद्मभिदम्।

विदू। कहं विअ[1]।

राजा। वयस्य निसर्गनिपुणाः स्त्रियः। कथं मामन्य संक्रान्तहृदयमुपलालयन्तमपि ते सखी न लक्षयिष्यति। अतः पश्यामि

उचितः प्रणयो वरं विहन्तुं
बहवः खण्डनहेतवो हि दृष्टाः।
उपचारविधिर्मनस्विनीनां
न तु पूर्व्वाभ्यधिकोऽपि भावशून्यः॥

विदू। णारिहदि भवं अन्तेउरट्ठिदं दक्खिण्णं एक्कपदे पिट्ठदोकादुम्[2]।

राजा। विचिन्त्य। तेन हि प्रमदवनमार्गमादेशय।

विदू। इदो इदो भवम्[3]।

उभौ परिक्रामतः।

विदू। णं एदं पमदवणं पवणबलचलाहिं पल्लवङ्गुलीहिं तुवराबेदि विअ भवन्तं पविसिदुम्[4]।

राजा। स्पर्शं रूपयित्वा। अभिजातः खलु वसन्तः। सखे! पश्य

उन्मत्तानां श्रवणसुभगैः कूजितैः कोकिलानां
सानुक्रोशं मनसिजरुजः सह्यतां पृच्छतेव।

---

(१) कथमिव।

(२) नार्हति भवानन्तःपुरस्थितं दाक्षिण्यमेकपदे पृष्ठतः कर्तुम्।

(३) इत इतो भवान्।

(४) नन्वेतत्प्रमदवनं, पवनबलचलाभिः पल्लवाङ्गुलीभिस्त्वरयतीव भवन्तं प्रवेष्टुम्।

अङ्गे चूतप्रसवसुरभिर्दक्षिणो मारुतो मे
सान्द्रस्पर्शः करतल इव व्यापृतो माधवेन ॥

विदू। पविस णिव्वुदिलाहाअ[१]।

उभौ प्रविशतः।

विदू। अवधाणेण दिट्ठिं देहि। एदं क्खु भवन्तं विअ लोहइदुकामाए पमदवणलच्छीए जुवदीवेसलज्जावअत्तिअं कुसुमणेवत्थं गहिदम्[२]।

राजा। ननु विस्मयादवलोकयामि।

रक्ताशोकलताविशेषितगुणो बिम्बाधरालक्तकः
प्रत्याख्यातविशेषकं कुरवकं श्यामावदातारुणम्।
आक्रान्ता तिलकक्रियापि तिलकैर्लग्नद्विरेफाञ्जनैः
सावज्ञेव सुखप्रसाधनविधौ श्रीर्माधवी योषिताम् ॥

इत्युद्यानशोभां निरूपयतः।

प्रविष्टा पर्युत्सुका मालविका।

माल। अविण्णादहिअअं भट्टारअं अहिलसन्ती अत्तणोबिं दाव लज्जेमि। कुदो विहवो सिणिद्धस्स सहीअणस्स वुत्तन्तं आचक्खिदुम्। ण आणे अप्पडिआरगुरुअं वेदणं कित्तिअं कालं मदणो मं णइस्सदि त्ति। कतिचित्पदानि गत्वा। कहिं

---

(१) प्रविश निर्वृतिलाभाय।

(२) अवधानेन दृष्टिं देहि। एतत्खलु भवन्तमिव लोभयितुकामया प्रमदवनलक्ष्म्या युवतिवेशलज्जापयितृकं कुसुमनेपथ्यं गृहीतम्।

(१) अविज्ञातहृदयं भट्टारकमभिलषन्त्यात्मनोऽपि तावल्लज्जामि। कुतो विभवः स्निग्धस्य सखीजनस्य वृत्तान्तमाख्यातुम्। न जानेऽप्रतिकारगुरुकां वेदनां कियत्कालं मदनो मां नेष्यतीति। कुत्र तु

णु पत्थिदह्मि। विचिन्त्य। आ संदिट्टम्हि देवीए। मालविए! गोदमचावलादो दोलापरिब्भट्ठाए सरुजो मह चलणा। ण सक्कुणोमि। तुमं दाव तवणीआसोअस्स दोहलं णिवट्टेहि। जइ सो पञ्चरत्तब्भन्तरे कुसुमं दंसेदि तदो तुह। इत्यन्तरा निःश्वस्य। अहिलासपूरइत्तिअं पसादं दावइस्सं त्ति। ता जाव णिओअभूमिं पढमं गदा होमि। दाव अणुपदं मम चलणालङ्कारहत्थाए बउलावलिआए आअन्तव्वम्। ता दाव परिदेविस्सं विस्सद्धं मुहुत्तअं[1]। इति परिक्रामति।

विदू। दृष्ट्वा। ही ही एदं खु सीधुपाणुव्वेजिअस्स मच्छण्डिआ उवणदा[2]।

राजा। अये किमेतत्।

विदू। एसा णादिपरिक्खिदवेसा उस्सुअवअणा एआइणी मालविआ अदूरे वट्टदि[3]।

राजा। सहर्षम्। कथं मालविका।

विदू। अह इम्[4]।

प्रस्थितास्मि। आ संदिष्टास्मि देव्या। गौतमचापलाद्दोलापरिभ्रष्टायाः सरुजौ मम चरणौ। न शक्नोमि त्वं तावत्तपनीयाशोकस्य दोहदं निवर्तय, यदि स पञ्चरात्राभ्यन्तरे कुसुमं दर्शयति ततस्तुभ्यमभिलाषपूरयितृकं प्रसादं दापयिष्यामीति। यावन्नियोगभूमिं प्रथमं गता भवामि। तावदनुपदं मम चरणालङ्कारहस्तया बकुलावलिकया आगन्तव्यम्। तत्परिदेविष्ये तावद्विस्रब्धं मुहूर्तकम्।

(२) आश्चर्यम् एतत् खलु सीधुपानोद्वेजितस्य मत्स्यण्डिकोपनता।

(३) एषा नातिपरिष्कृतवेशोत्सुकवदना एकाकिनी मालविका अदूरे वर्तते। (४) अथ किम्।

राजा। शक्यमिदानीं जीवितमवलम्बयितुम्।

त्वदुपलभ्य समीपगतां प्रियां
हृदयमुच्छ्वसितं मम विक्लवम्।
तरुवृतां पथिकस्य जलार्थिनः
सरितमारसितादिव सारसात्॥

क्व तत्रभवती।

विदू। एसा तरुराइमज्झादो णिक्कन्ता इदो ज्जेव परिवट्टन्ती दीसदि[1]।

राजा। पश्याम्येनाम्।

विपुलं नितम्बदेशे मध्ये क्षामं समुन्नतं कुचयोः।
अत्यायतं नयनयोर्मम जीवितमेतदायाति॥

सखे! पूर्वस्मादवस्थान्तरमुपारूढा तत्रभवती। तथा हि

शरकाण्डपाण्डुगण्डस्थलेयमाभाति परिमिताभरणा।
माधवपरिणतपत्रा कतिपयकुसुमेव कुन्दलता॥

विदू। एसा वि भवं विअ मअणवाहिणा परिमिट्ठा भविस्सदि[2]।

राजा। सौहार्दमेवं पश्यति।

माल। अअं सो ललिदसुउमारदोहलापेक्खी अगिहीदकुसुमणेवत्थो उक्कण्ठिदाए मह सोअं अणुकरेदि।

---

(१) एषा तरुराजिमध्यान्निष्क्रान्ता इत एव परिवर्तमाना दृश्यते।
(२) एषापि भवानिव मदनव्याधिना परिमृष्टा भविष्यति।
(१) अयं सः ललितसुकुमारदोहदापेक्षी अगृहीतकुसुमनेपथ्य

जाव से पच्छाअसोअले सिलापट्टए णिमसा अत्ताणं विणोदेमि[1] ।

वि॰ । सुदं भवदा उक्कण्ठिदम्हित्ति अत्तभोदी मन्तेदि[2] ।

राजा । नैतावता भवन्तं प्रसन्नतर्कं मन्ये । कुतः ।

वोढा कुरवकरजसां किसलयपुटभेदशीकरानुगतः ।
अनिमित्तोत्कण्ठामपि जनयति मनसो मलयवातः ॥

मालविकोपविष्टा ।

राजा । सखे ! इतस्तावदावां लतान्तरितौ भवावः ।

विदू । इरावदिं विअ अदूरे पेक्खामि[3] ।

राजा । न हि कमलिनीं दृष्ट्वा ग्राहमवेक्षते मतङ्गजः । इति विलोकयन् स्थितः ।

माल । हिअअ ! णिरवलम्बणादो अदिभूमिलङ्घिणो मणोरहादो विरम । किं मं आआसेसि[4] ।

विदूषको राजानं वीक्ष्यते ।

राजा । पश्य मन्दत्वं स्नेहस्य ।

औत्सुक्यहेतुं विवृणोषि न त्वं
तत्त्वावबोधैकफलो न तर्कः ।
तथापि रम्भोरु ! करोमि लक्ष्य
मात्मानमेषां परिदेवितानाम् ॥

उत्कण्ठिताया मम शोकमनुकरोति । यावदस्य प्रच्छायशीतले निमग्ना आत्मानं विनोदयामि ।

(२) श्रुतं भवतोत्कण्ठितास्मीत्यत्रभवती मन्त्रयते ।

(३) इरावतीमिवादूरे प्रेक्षे । [किं मामायासय ।

(४) हृदय ! निरवलम्बनादतिभूमिलङ्घिनो मनोरथाद्विरम ।

विदू। सम्पदं भवदो णिस्संसअं भविस्सदि। एसा अप्पिदमअणसंदेसा बिविज्जे णं बउलावलिआ उवगदा[1]।

राजा। अपि स्मरेदस्मदभ्यर्थनाम्?।

विदू। किं दाणिं एसा दासीए दुहिदा दाव गरुअं संदेसं बिसुमरेदि?[2]।

प्रविश्य चरणालंकारहस्ता वकुलावलिका।

वकुला। अवि सुहं सहीए[3]।

माल। अम्मो बउलावलिआ उवट्ठिदा?। सागदं दे, उवविस[4]।

वकुला। उपविश्य। हला तुमं दाणिं जोग्गदाए णिउत्ता। एक्कं दे चलणं उवणेहि जाव सालत्तअं सणेउरं करेमि[5]।

माल। स्वगतम्। हिअअ! अलं सुहिदाए। उवट्ठिदो अअं विहओ। कहं दाणिं अत्ताणं मोचेअम्। अह वा एदं एव्व मे मिच्चुमण्डणं भविस्सदि[6]।

---

(१) साम्प्रतं भवतः निःसंशयं भविष्यति।

(२) किमिदानीमेषा दास्या दुहिता तावद्गुरुकं संदेशं विस्मरति।

(३) अपि सुखं सख्यै।

(४) अहह बकुलावलिकोपस्थिता। स्वागतं ते उपविश।

(५) हला त्वमिदानीं योग्यतया नियुक्ता। एकं ते चरणमुपनय यावत्सालक्तकं सनूपुरं करोमि।

(६) हृदय! अलं सुखितया। उपस्थितोऽयं विभवः। कथमिदानीमात्मानं मुञ्चेयम्। अथ वैतदेव मे मृत्युमण्डनं भविष्यति।

वकुला। किं विआरेसि। उस्सुआ खु इमस्स तवणी आसोअस्स कुसुमोग्गमे देवी[1]।

राजा। कथमशोकदोहलनिमित्तोऽयमारम्भः।

विदू। किं क्खु ण आणासि। अकारणादो देवी इमं अन्तेउरणेवत्थेण जोजइस्सदि त्ति[2]।

माल। पादमुपहरति। हला मरिसेहि दाणिम्[3]।

वकुला। अइ सरीरंसि मे[4]। नाट्येन चरणसंस्कारमारभते।

राजा।

चरणान्तनिवेशितां प्रियायाः
सरसां पश्य वयस्य! रागलेखाम्।
प्रथमामिव पल्लवप्रसूतिं
हरदग्धस्य मनोभवद्रुमस्य॥

विदू। चलणाणुरूवो तत्तभोदीए अहिआरो उवक्खित्तो[5]।

राजा। सम्यगाह भवान्।

नवकिसलयरागेणाग्रपादेन बाला-
स्फुरितनखरुचा द्वौ हन्तुमर्हत्यनेन।

---

(१) किं विचारयसि। उत्सुका खल्वस्य तपनीयाशोकस्य कुसुमोद्गमे देवी।

(२) किं खलु न जानासि। अकारणाद् देवी इमामन्तःपुरनेपथ्येन योजयिष्यतीति।

(३) हला मर्षयेदानीम्।

(४) अयि शरीरमसि मे।

(५) चरणानुरूपस्तत्रभवत्या अधिकारः उपक्षिप्तः।

अकुसुमितमशोकं दोहदापेक्षया वा
प्रणमितशिरसं वा कान्तमार्द्रापराधम्।

विदू। पारइस्ससि तत्तभोदीए अवरद्धुं ?[१]।

राजा। मूर्ध्ना प्रतिगृहीतं वचः सिद्धिदर्शिनो ब्राह्मणस्य।

ततः प्रविशति युक्तमदा इरावती चेटी च।

इरा। हञ्जे णिउणिए! सुणामि बहुसो मदो किल इत्थिआअणस्स विसेसमण्डणं त्ति। अवि सच्चो अअं लोअवादो[२]।

निपु। पढमं लोअवादो एव्व सम्पदं सच्चो संवुत्तो[३]।

इरा। अलं मइ सिणेहेण। कहेहि कुदो दाणिं अवगमिदव्वं दोलाघरं पढमागदो भट्टा ण वेत्ति[४]।

निपु। भट्टिणीए अखण्डिदादो पणआदो[५]।

इरा। अलं सेवाए। मज्झत्थदं परिगहिअ भणाहि[६]।

निपु। णं वसन्तोस्सवुवाअणलोलुवेण अज्जगोदमेण कहिअं। तुवरदु भट्टिणी[७]।

---

(१) पारयिष्यसि तत्रभवत्यामपराद्धुम् ?।

(२) सखि! निपुणिके! शृणोमि बहुशो मदः किल स्त्रीजनस्य विशेषमण्डनमिति। अपि सत्य एषः लोकवादः।

(३) प्रथमं लोकवाद एव साम्प्रतं सत्यः संवृत्तः।

(४) मयि स्नेहेनालम्। कथय कुत इदानीमवगन्तव्यं दोलागृहं प्रथममागतो भर्त्ता न वेति।

(५) भर्त्त्र्याः अखण्डितात् प्रणयात्।

(६) अलं सेवया। मध्यस्थतां परिगृह्य भण। [भट्टिनी।

(७) ननु वसन्तोत्सवोपायनलोलुपेनार्य्यगौतमेन कथितम्। त्वरतां

इरा । अवस्थासदृशं परिक्रम्य । हञ्जे मदेण गिलाअ-
माणं अत्ताणं अज्जउत्तस्स दंसणे हिअअं तुअरावेदि
चलणा उण ण ओसलन्ति[1] ।

निपु । णं संपत्तम्ह दोलाघरअं[2] ।

इरा । णिउणिए ! अज्जउत्तो एत्थ ण दीसदि[3] ।

निपु । णं भट्टिणी आलोएदु । परिहासणिमित्तं क-
हिं पि गूढ़ेण भट्टिणा होदव्वम् । अम्हेवि इमं पिअ-
ङ्गुलदापरिक्खित्तं असोअसिलापट्टअं पविसामो[4] ।

इरा । तहा[5] ।

निपु । विलोक्य । आलोअदु भट्टिणी चूदङ्कुरं विचि-
णन्तीणं अम्हाणं पिपीलिआहिं दंसिदं[6] ।

इरा । किं विअ एदं ?[7] ।

निपु । एसा असोअपादवच्छाआए मालविआए वउ-
लावलिआ चलणालङ्कारं णिवत्तेदि[8] ।

---

(१) सखि ! मदेन ग्लायमानमात्मानमार्यपुत्रस्य दर्शने हृदयं त्वरयति, चरणौ पुनः न प्रसरतः ।

(२) ननु संप्राप्ते स्वो दोलागृहकम् ।

(३) निपुणिके ! आर्यपुत्रः अत्र न दृश्यते ।

(४) ननु भट्टिन्यवलोकयतु । परिहासनिमित्तं कुत्रापि गूढ़ेन भर्त्रा भवितव्यम् । आवामपीदं प्रियङ्गुलतापरिक्षिप्तमशोकशिलापट्टकं प्रविशावः ।

(५) तथा । [काभिर्दष्टम् ।

(६) आलोकतां भट्टिणी चूताङ्कुरं विचिन्वत्योरावयोः पिपीलि- [काभिर्दष्टम् ।

(७) किमिवैतत् ? । [णालङ्कारं निर्वर्तयति ।

(८) एषाशोकपादपच्छायायां मालविकाया बकुलावलिका चर-

इरा। मङ्गां रूपयित्वा। अभूमी इअं मालविआए। कहं एत्थ तक्केसि[१]।

निपु। तक्केमि दोलापरिब्भंसिदसरुजचलणाए देवीए असोअदोहलाधिआरे मालविआ णिउत्तेत्ति। अख्खा कहं देवी सअंधारिदं एदं णेउरजुअलं परिअणस्स अभणुजाणिस्सदि[२]।

इरा। महदी मे संभावणा[३]।

निपु। किं ण अण्णेसीअदि भट्टा[४]।

इरा। हञ्जे मे चलणा अग्गदो ण पवट्टन्ति। मदो मं विआरेदि। आसङ्किदस्स दाव अन्तं गमिस्सं[५]।

मालविकां निरूप्यात्मगतम्। ठाणे क्खु कादरं मे हिअअं[६]।

बकुला। चरणं दर्शयति। किंवि? रोअदि दे राअरेहाविण्णासो[७]।

माल। अत्तणो चलणंत्ति लज्जेमि णं पसंसिदुं। केण? सिप्पसाहणकलाए एव्वं अभिणीदासि[८]।

---

(१) अभूमिरियं मालविकायाः। कथमत्र तर्कयसि।

(२) तर्कयामि दोलापरिभ्रष्टसरुजचरणया देव्या अशोकदोहदाधिकारे मालविका नियुक्तेति। अन्यथा कथं देवी स्वयंधारितमेतत् नूपुरयुगलं परिजनस्याभ्यनुज्ञास्यति।

(३) महती मे सम्भावना। (४) किं नान्विष्यते भर्त्ता।

(५) सखि! मम चरणावग्रतो न प्रवर्त्तेताम्। मदो मां विकारयति। आशङ्कितस्य तावदन्तं गमिष्यामि।

(६) स्थाने खलु कातरं मे हृदयम्।

(७) किमपि? रोचते ते रागरेखाविन्यासः

(८) आत्मनश्चरणमिति लज्जाम्येतत्प्रशंसितुम्। केन? शिल्पसाधनकलायामेवमभिनीतासि।

बकुला। एत्थ क्खु भट्टिणो सिस्सम्हि[1]।

विदू। तुवरेहि दाणिं गुरुदक्खिणाए[2]।

माल। दिट्ठिआ ण गव्विदासि[3]?।

बकुला। उवदेसाणुरूवे चलणे लम्भिअ दाणिं गव्विदा भविस्सं। रागं विलोक्यात्मगतम्। हन्त सिद्धो मे दप्पो। प्रकाशम्। सहि एक्कस्स अवसिदो राअणिक्खेवो। केवलं मुहमारुदो लम्भइदव्वो। अह वा पवादं एव्व एदं ठाणं[4]!

राजा। सखे पश्य पश्य।

आर्द्रालक्तकमस्याश्चरणं मुखमारुतेन शोषयतः।
प्रतिपन्नः प्रथमतरः संप्रति सेवावकाशो मे॥

विदू। कुदो दे अणुसओ?। एदं भवदा चिरक्कमेण अणुभ विदव्वं[5]।

बकुला। सहि अरुणं सदपत्तं विअ सोहदि दे चलणं। सव्वहा भट्टिणो अङ्कपरिवट्टिणी होहि[6]।

इरावती निपुणिकामवेक्षते।

राजा। ममेयमाशीः।

---

(१) अत्र खलु भर्तुः शिष्यास्मि।

(२) त्वरयस्वेदानीं गुरुदक्षिणायै।

(३) दिष्ट्या न गर्वितासि?।

(४) उपदेशानुरूपे चरणे लब्ध्वा इदानीं गर्विता भविष्यामि। हन्त सिद्धो मे दर्पः। सखि! एकस्य ते चरणस्यावसितो रागनिक्षेपः। केवलं मुखमारुतो लम्भयितव्यः। अथ वा प्रवातमेवैतत्स्थानम्।

(५) कुतस्तेऽनुशयः। एतद्भवता चिरक्रमेणानुभवितव्यम्।

(६) सखि! अरुणं शतपत्रमिव शोभते ते चरणम्। सर्वथा भर्तुरङ्कपरिवर्तिनी भव।

माल। हला मा अविणीअं मन्तेहि[1]।

बकुला। मन्तिदव्वं एव्व मए मन्तिदं[2]।

माल। पिआ क्खु अहं तव[3]।

बकुला। ण केवलं मम[4]।

माल। कस्स ? वा अस्सस्स[5]।

बकुला। गुणेसु अहिणिवेसिणो भट्टिणोवि[6]।

माल। अलिअं मन्तेसि। एदं एव्व मइ णत्थि[7]।

बकुला। सच्चं तुइ णत्थि। भट्टिणो किसेसु सुन्दरपाण्डुरेसु दीसइ अङ्गेसु[8]।

निपु। पढमं गणिदं विअ हदासाए उत्तरं[9]।

बकुला। अणुराओ अणुराएण परिक्खिदव्वोत्ति सुअणवअणं पमाणं करेहि[10]।

माल। किं अत्तणो छन्देण मन्तेसि[11] ?।

बकुला। ण हि ण हि। भट्टिणो क्खु एदाणि पणअमिदुआणि अक्खराणि विप्पेरिदाणि[12]।

---

(१) हला मा अविनीतं मन्त्रयस्व।

(२) मन्त्रयितव्यमेव मया मन्त्रितम्।

(३) प्रिया! खल्वहं तव। (४) न केवलं मम।

(५) कस्य वान्यस्य ?। (६) गुणेष्वभिनिवेशिनो भर्तुरपि।

(७) अलीकं मन्त्रयसे। एतदेव मयि नास्ति।

(८) सत्यं त्वयि नास्ति। भर्तुः कृशेषु सुन्दरपाण्डरेषु दृश्यतेऽङ्गेषु।

(९) प्रथमं गणितमिव हताशाया उत्तरम्।

(१०) अनुरागोऽनुरागेण परीक्षितव्य इति सुजनवचनं प्रमाणं कुरु।

(११) किमात्मनः छन्देन मन्त्रयसे।

(१२) न हि न हि। भर्तुः खल्वेतानि प्रणयमृदुकान्यक्षराणि विप्रेरितानि।

माल। हला देवीं चिन्तिअ ण मे हिअअं विस्ससदि[1]।

बकुला। मुद्धे! भमरसंबाधो अत्थि त्ति वसन्तावदार-संभूदो किं? ण णवचूदप्पसवो ओदंसणिज्जो[2]।

माल। तुमं जाव दुज्जादे गच्छन्तस्स सहाइणी होहि[3]।

बकुला। विमद्दसुरही बउलावलिआ क्खु अहं[4]।

राजा। साधु बकुलावलिके! साधु

भावज्ञानानन्तरं प्रस्तुतेन

प्रत्याख्याने दत्तयुक्तोत्तरेण।

वाक्येनेयं स्थापिता स्वे निदेशे

स्थाने प्रायाः कामिनी दूत्यधीनाः।

इरा। हञ्जे पेक्ख कारिदं एव्व बउलावलिए एदस्सिं पदं मालविआए[5]।

निपु। भट्टिणि! णिव्विआरस्स अधिआरस्स उइदोवदेसो[6]।

इरा। ठाणे क्खु पङ्किदं मे हिअअं। गिहीदत्था अणन्तरं चिन्तइस्सं[7]।

---

(१) हला देवीं चिन्तयित्वा न मे हृदयं विश्वसिति।
(२) मुग्धे! भ्रमरसंबाधोऽस्तीति किं न वसन्तावतारसंभूतः नव-चूतप्रसवोऽवतंसनीयः।
(३) त्वं यावत् दुर्याते गच्छतः सहायिनी भव।
(४) विमर्दसुरभि बकुलावलिका खल्वहम्। [विकायाः।
(५) सखि! प्रेक्षस्व कारितमेव बकुलावलियैतस्मिन् पदं माल-
(६) भट्टिनि! निर्विकारस्याधिकारस्योचितोपदेशः।
(७) स्थाने खलु शङ्कितं मे हृदयम्। गृहीतार्थोऽनन्तरं चिन्त-यिष्यामि।

बकुला। एसोवि दे संवुत्तपरिकम्मो चलणो जाव णं वि सणेउरं करेमि। नाट्येन नूपुरयुगलमामुच्य। हला उट्ठे-हि अणुचिट्ठ देवीए असोअस्स विआसइत्तिअं णिओअं[1]।

उभे उत्तिष्ठतः।

इरा। सुदो देवीए णिओओत्ति! भोदु दाणिम्[2]।

बकुला। एसो उवाळ्ढराओ उवभोगक्खमो पुरदो दे चिट्ठदि[3]।

माल। सहर्षम्। किं भट्टा?[4]।

बकुला। सस्मितम्। ण दाव भट्टा। असोअसाहाव-लम्बी गुच्छओ ओदंसेहि दाव णं[5]।

मालविका विषादं नाटयति।

विदू। किं सुदं भवदा?[6]।

राजा। सखे! पर्य्याप्तमेतावता कामिनाम्।

अनातुरोत्कण्ठितयोः प्रसिध्यता
समागमेनापि रतिर्न मां प्रति।
परस्परप्राप्तिनिराशयोर्वरं
शरीरनाशोऽपि समानुरागयोः॥

---

(१) एषोऽपि ते संवृत्तपरिकर्मा चरणः यावत् एनम् अपि सनूपुरं करोमि। हला उत्तिष्ठानुतिष्ठ देव्या अशोकस्य विकाशयितृकं नियोगम्।

(२) श्रुतो देव्या नियोग इति। भवत्विदानीम्।

(३) एष उपारूढरागः उपभोगक्षमः पुरतस्ते तिष्ठति।

(४) किं भर्त्ता।

(५) न तावद्भर्त्ता। अशोकशाखावलम्बी गुच्छकः अवतंसय ताव-देनम्।

(६) किं श्रुतं भवता?।

मालविका । रचितपल्लवावतंसा सलीलमशोकाय पादं प्रहिणोति ।

राजा । वयस्य !

आदाय कर्णकिसलयमस्मादियमत्र चरणमर्पयति ।

उभयोः सदृशविनिमयादात्मानं वञ्चितं मन्ये ॥

माल । वामो क्खु एसो असोओ जो व्वञ्जअं पमाणीक-दुय कुसुमुग्गमं ण दंसेदि अवि णाम अम्हाणं सम्भावणा सफला हवे ?[१] ।

वकुला । हला णत्थि दे दोसो अअं ज्जेव्व णिग्गुणो अ-सोओ कुसुमुग्गममन्थरो हवे जो दे चलणसक्कारं लम्भितः[२] ।

राजा । अनेन तनुमध्यया मुखरनूपुराराविणा

नवाम्बुरुहकोमलेन चरणेन सम्भावितः ।

अशोक ! यदि सद्य एव मुकुलैर्न सम्पत्स्यसे

मुधा वहसि दोहदं ललितकामिसाधारणम् ॥

सखे ! वचनावकाशपूर्व्वकं प्रवेष्टुमिच्छामि ।

विदू । एहि णं परिहासइस्सं[३] ।

उभौ प्रवेशं कुरुतः ।

निपु । भट्टिणि ! भट्टिणि ! भट्टा एत्थ पविसदि[४] ।

इरा । एदं मम पढमं चिन्तिदं हिअएण[५] ।

---

(१) वामः खलु एष अशोको यो व्यञ्जकं प्रमाणीकृत्य कुसुमोद्गमं न दर्शयति । अपि नामावयोः सम्भावना सफला भवेत् ? ।

(२) हला नास्ति । ते दोषः । अयमेव निर्गुणोऽशोको यदि कुसु-मोद्गमनमन्थरो भवेद्यस्ते चरणसत्कारं लम्भितः ।

(३) एह्येनां परिहासयिष्यामि ।

(४) भट्टिनि ! भट्टिनि ! भर्त्तात्र प्रविशति ।

(५) एतन्मम प्रथम चिन्तितं हृदयेन ।

विदू। उपेत्य। होदि ! जुत्तं णाम अत्तभोदो पिअवअस्से असोओ बामपाएण ताडइदुं ?[1]।

उभे। ससंभ्रमम्। अम्मो भट्टा। जेदु जेदु भट्टा[2]।

विदू। बउलावलिए ! गिहीदत्थाए तुए अत्तभोदी ईरिसं अविणअं करन्ती कीस ण णिवारिदा[3]।

मालविका भयं रूपयति।

निपु। भट्टिणि ! पेक्ख किं पउत्तं अज्जगोदमेण[4]।

इरा। कहं क्खु बम्हबन्धू असच्चा जीविस्सदि[5]।

बकुला। अज्ज एसा देवीए णिओअं अणुचिट्ठदि। एदस्सिं अदिक्कमे परवदी इअं। पसीददु भट्टा[6]।

इति आत्मना सहैनां प्रणिपातयति।

राज। यद्येवमनपराद्धासि। उत्तिष्ठ भद्रे !। हस्तेन गृहीतोत्थापयति।

विदू। जुज्जदि देवी एत्थ माणइदव्वा[7]।

राजा। विहस्य।

किसलयमृदोर्विलासिनि कठिने निहितस्य पादपस्कन्धे।
चरणस्य न ते बाधा संप्रति वामोरु ! वामस्य।

---

(१) भवति ! युक्तं नामात्रभवति प्रियवयस्ये अशोको वामपादेन ताडयितुम् ?।

(२) अहह भर्त्ता। जयति जयति भर्त्ता।

(३) बकुलावलिके ! गृहीतार्थया त्वयात्रभवतीदृशमविनयं कुर्वती कस्मात् न निवारिता।

(४) भट्टिनि ! प्रेक्षस्व किं प्रवृत्तमार्य्यगौतमेन।

(५) कथं खलु ब्राह्मणबन्धुरन्यया जीविष्यति।

(६) आर्य्य ! एषा देव्या नियोगमनुतिष्ठति। एतस्मिन्नतिक्रमे परवतीयम्। प्रसीदतु भर्त्ता। (७) युज्यते देव्यत्र मानयितव्या।

मालविका लज्जां नाटयति।

इरा। अहो णवणीदकप्पहिअओ अज्जउत्तो[1]।

माल। बउलावलिए! एहि अणुचिट्ठिदं अत्तणो णिओअं देवीए निवेदेम्ह[2]।

वकुला। विस्सवेहि भट्टारं विसज्जेहि त्ति[3]।

राजा। भद्रे! यास्यसि। मम तावदुत्पन्नावसरमर्थित्वं श्रूयताम्।

वकुला। अवहिदा सुणाहि। आणवेदु भट्टा[4]।

राजा।

धृतपुष्पमयमपि जनो बध्नाति न तादृशं चिरात्प्रभृति।
स्पर्शामृतेन पूरय दोहदमस्याप्यनन्यरुचेः॥

इरा। सहसोपसृत्य। पूरेहि पूरेहि। असोओ कुसुमं ण दंसेदि। अअं क्खु उण उत्तम्भिदो एव्व[5]।

सर्वे इरावतीं दृष्ट्वा संभ्रान्ताः।

राजा। अपवार्य। वयस्य! का प्रतिपत्तिरत्र?

विदू। किं अण्णं? जङ्घावलं एव्व[6]।

---

(१) अहो नवनीतकल्पहृदय आर्यपुत्रः।

(२) बकुलावलिके! एह्यनुष्ठितमात्मनो नियोगं देव्यै निवेदयावः।

(३) विज्ञापय भर्त्तारं विसृजेति।

(४) अवहिता शृणु आज्ञापयतु भर्त्ता।

(५) पूरय पूरय। अशोकः कुसुमं न दर्शयति। अयं खलु पुनरुत्तम्भित एव।

(६) किमन्यत्? जङ्घाबलमेव।

इरा । साहु बउलावलिए ! साहु तुए उवक्कन्तं दाणिं करेहि सफलप्पत्थणं अज्जउत्तं[1] ।

उभे । पसीददु भट्टिणी । काओ वअं भट्टिणो पणअपरिग्गहस्स । इति निष्क्रान्ते २ ।

इरा । अविस्ससणीआ पुरीसा । अत्तणो वञ्चणवअणं पमाणीकरिअ अहिक्खित्ताए पिअचरिणीए हिअअसल्लं किदम् । एव्वं ण बिसादं मए वाहजणगिहीदचित्ताए अविसङ्किदाए हरिणीए विअ विणासोत्ति[2] ।

विदू । जनान्तिकम् । भो पडिवज्जेहि किंपि उत्तरं । किं ण भणइ उदकान्दमूले विमहिले विमहिदेण कुम्भीलेण सन्धिच्छेदो सिक्खिदव्वोत्ति वत्तव्वं होइ[4] ।

राजा । सुन्दरि ! न मे मालविकया कश्चिदर्थः । मया त्वं चिरयसीति यथा कथञ्चिदात्मा विनोदितः ।

इरा । अविस्ससणीओसि । ण मए विणादं ईरिसं

---

(१) साधु बकुलावलिके ! साधूपक्रान्तमिदानीम् । कुरु सफलप्रार्थनमार्य्यपुत्रम् ।

(२) प्रसीदतु भट्टिनी । के आवां भर्तुः प्रणयपरिग्रहस्य ।

(३) अविश्वसनीयाः पुरुषाः । आत्मनो वञ्चनवचनं प्रमाणीकृत्याधिक्षिप्तायाः प्रियचारिण्याः हृदयशल्यं कृतम् । एवं न विज्ञातं मया, व्याधजनगृहीतचित्ताया अविशङ्किताया हरिण्या इव विनाश इति ।

(४) भो प्रतिपद्यस्व किमप्युत्तरम् । किं न भणति उदकान्तमूले विपथिके विमथितेन कुम्भीलेन सन्धिच्छेदः शिक्षितव्य इति वक्तव्यं भवति ।

(५) अविश्वसनीयोऽसि । न मया विज्ञातमीदृशो विनोदवृत्तान्त आर्य्यपुत्रेणोपलब्धः इति । अन्यथा दुःखव्यापारमेवं न करोमि ।

णिवेदअन्तं अज्जउत्तेण उवलद्धं त्ति । अण्णहा दुक्ख-भाआरिणी एव्वं ण करेमि[1] ।

विदू । मा दाव अत्तभोदो दक्खिणस्स उवरोहं करे-हि समीवदिट्ठेण देवीए परिचारिइत्थिआअणेण संक-हाबि जइ वारीअदि एत्थ तुमं एव्व पमाणं[2] ।

इरा । णं संकहा णाम होदु किंत्ति अत्ताणं आआस-इस्सं[3] । इति रुष्टा प्रस्थिता ।

राजा । अनुसरन् । प्रसीदतु भवती ।

इरावती रसनासंदानितचरणा व्रजत्येव ।

राजा — सुन्दरि ! न शोभते प्रणयिजने निरपेक्षता ।

इरा । सठ ! अविस्ससणीओसि[4] ।

राजा । शठ इति मयि तावदस्तु ते

परिचयवत्यवधीरणा प्रिये ! ।

चरणपतितया न चण्डि ! तां

विसृजसि मेखलयापि याचिता ।

इरा । इअं पि हदासा तुमं एव्व अणुसरदि[5] ।

रसनामादाय राजानं ताडयितुमिच्छति ।

राजा वयस्य ! एषेरावती ।

वाष्पासारा हेमकाञ्चीगुणेन

श्रोणीबिम्बादप्युपेक्षाच्युतेन ।

---

(२) मा तावत्तत्रभवतो दाक्षिण्यस्योपरोधं कुरु समीपदृष्टेन देव्याः परिचारिस्त्रीजनेन संकथापि यदि वार्यते अत्र त्वमेव प्रमाणम् ।

(३) ननु संकथा नाम भवतु किमित्यात्मानमायासयिष्यामि ।

(४) शठ ! अविश्वसनीयोऽसि ।

(५) इयमपि हताशा त्वामेवानुसरति ।

चण्डी चण्डं हन्तुमभ्युद्यता मां
विद्युद्दाम्ना मेघराजीव विन्ध्यम् ॥

इरा । किं एव्वं भूओवि मं अवधीरिअं करेहि[1] ।

राजा । ससंभ्रमं हस्तमवलम्बयति ।

अपराधिनि मयि दण्डं संहरसि समुद्यतं कुटिलकेशि ! ।
वर्द्धयसि विलसितं त्वं दासजनायाल कुप्यसि च ॥
नूनमिदानीमनुज्ञातम् । इति पादयोः पतति ।

इरा । ण क्खु इमे मालविआए चलणा जे दे विसेसेण दोहलं पूरयिस्सन्ति[2] । इति निष्क्रान्ता सचेटी ।

विदू । उट्ठेहि अकिदप्पसादोसि[3] ।

राजा । उत्थायेरवतीमपश्यन् । तत् कथं गतैव प्रिया ? ।

विदू । वअस्स ! देव्वेहिं इमस्स अविणअस्स अपसारइदा ! अहं सिग्घं अपक्कमामि जाव अङ्गारकरासिं विअ अणुचक्कं ण करेदि[4] ।

राजा । अहो मदनस्य वैषम्यम् ।

मन्ये प्रियाहृतमनास्तस्याः प्रणिपातलङ्घनां सेवाम् ।
एवं प्रणयवती सा न हि शक्यमुपेक्षितुं कुपिता ॥
तदेहि कुपितां देवीं प्रसादयावः ।

इति निष्क्रान्ताः सर्वे । इति तृतीयोऽङ्कः ।

---

(१) किमेवं भूयोऽपि मामवधीरितां करोषि ।

(२) न खल्विमौ मालविकायाश्चरणौ यौ ते विशेषेण दोहदं पूरयिष्यतः ।

(३) उत्तिष्ठाकृतप्रसादोऽसि ।

(४) वयस्य ! दैवैः अस्य अविनयस्य अपसारिता अहं शीघ्रम् अपक्रमामि यावत् अङ्गारराशिमिव अनुचक्रं न करोति ।

चतुर्थोऽङ्कः ।

ततः प्रविशति पर्युत्सुको राजा प्रतीहारी च ।

राजा । आत्मगतम् ।

तामाश्रित्य श्रुतिपथगतामाशया बद्धमूलः
संप्राप्तायां नयनविषयं रूढरागप्रबालः ।
हस्तस्पर्शैः कुसुमित इव व्यक्तरोमोद्गमत्वात्
कुर्यात् कान्तं मनसिजतरुर्मां रसज्ञं फलस्य ॥

प्रकाशम् । सखे ! गौतम !

प्रती । जेदु जेदु भट्टा । असण्णिहिदो गोदमो[1] ।

राजा । आत्मगतम् । आः ! मालविकावृत्तान्तज्ञानाय मया प्रेषितः ।

प्रविश्य विदूषकः ।

विदू । जेदु जेदु भवम्[2] ।

राजा । जयसेने ! जानीहि तावत् । क्वासौ देवी धारिणी सरुजचरणत्वाद्विनोद्यत इति ।

प्रती । जं देवो आणवेदि[3] । इति निष्क्रान्ता ।

राजा । गौतम ! को वृत्तान्तस्तत्रभवत्यास्ते सख्याः ।

---

(१) जयतु जयतु भर्त्ता । असंनिहितो गौतमः ।

(२) जयतु जयतु भवान् । (३) यद्देव आज्ञापयति ।

विदू। योविड़ालगिहीदाए परहुदिआए[1]।

राजा। सविषादम्। कथमिव।

विदू। सा क्खु तवस्सिणी ताए पिङ्गलक्खीए सारभण्ड-गेहमुहे परिक्खित्ता[2]।

राजा। ननु मत्संपर्कमुपलभ्य।

विदू। अध किं[3]।

राजा। क एवं विमुखोऽस्माकं येन चण्डीकृता देवी।

विदू। सुणादु भवम्। परिव्वाजिआ मे कहेदि। भोहिओ किल तत्तभोदी इरावदी रुजाअन्तचलणां देवीं सुहं पुच्छिदुं आअदा[4]।

राजा। ततस्ततः।

विदू। तदो सा देवीए पुच्छिदा। किं अत्तणोवि अणलंकिदो हिअअजणो वल्लहोत्ति। तदो ताए उत्तम्मन्तीए मन्तिदम्। कुदो वा उवआरो जं परिअणे संकन्तं वल्लहत्तणं जाणिस्सदित्ति[5]।

राजा। अहो निर्वेदाहृते मालविकायामयमुपन्यासः शङ्कयति।

---

(१) यो विडालग्रहीतायाः परभृतिकायाः।

(२) सा खलु तपस्विनी तया पिङ्गलाक्ष्या सारभाण्डगेहमुखे परिक्षिप्ता।

(३) अथ किम्।

(४) शृणोतु भवान्। परिव्राजिका मे कथयति। ओह्यः किल तत्रभवतीरावती रुजायमानचरणां देवीं सुखं प्रष्टुमागता।

(५) ततः सा देव्या पृष्टा। किमात्मनोऽप्यनलंकृतो हृदयजनो वल्लभ इति। ततस्तयोत्ताम्यन्त्या मन्त्रितम्। कुतो वोपचारः यत्परिजने संक्रान्तं वल्लभत्वं ज्ञास्यतीति।

विदू। तदो ताए अणुबन्धिज्जमाणाए भवदो अविणअं अन्तरेण परि गदत्था किदा[1]।

राजा। अहो दीर्घरोषता तत्रभवत्याः। अतः परं कथय।

विदू। किं अवरम्। मालविआ बउलावलिआ अ णिग लपदीओ। अदिट्ठसुज्जपाआ पाआलवासं णागकसआ विअ अणुहवन्ति[2]।

राजा। कष्टं कष्टम्।

मधुरस्वरा परभृता भ्रमरी च विबुद्धचूतसङ्गिन्यौ।
कोटरमकालवृष्ट्या प्रबलपुरोवातया गमिते॥

अप्यत्र कस्यचिदुपक्रमस्य गतिः स्यात्।

विदू। कहं भविस्सदि। जं सारभाण्डगिहव्वाबारिद-माहविआ देवीए संदिट्ठा। मम अङ्गुलीअमुद्दिअं अदेक्खिअ ण मोत्तव्वा तुए हदासा मालविआ बउलावलि-आ चेत्ति[3]।

राजा। निःश्वस्य सपरामर्षम्। सखे! किमत्र कर्तव्यम्।

विदू। विचिन्त्य। अत्थि एत्थ उवाओ[4]।

---

(१) ततस्तयानुबध्यमानया भवतोऽविनयमन्तरेण परिगतार्था कृता।

(२) किमपरम्। मालविका वकुलावलिका च निगडपद्यावदृष्ट-सूर्यपादे पातालवासं नागकन्यके इवानुभवतः।

(३) कथं भविष्यति। यत्सारभाण्डगृहव्यापारिता माधविका देव्या संदिष्टा। ममाङ्गुलीयमुद्रिकामदृष्ट्वा न मोक्तव्या त्वया हताशा मालविका वकुलावलिका चेति।

(४) अस्त्यत्रोपायः।

राजा। का इव।

विदू। सदृष्टिक्षेपम्। कोवि अदिठ्ठोसुणिस्सदि। कस्स दे कहेमि। उपश्लिष्य। एव्वं विअ[1]। इत्यावेदयति।

राजा। सहर्षम्। अनुष्ठेयं प्रयुज्यतां सिद्धये।

प्रविश्य प्रतिहारी।

प्रति। देव! पवादसअणे देवी! णिसस्सा रत्तचन्दणवारिणा परिअणहत्थगदेण चन्दणेण भअवदीए विणोदीअमाणा कहाहिं चिट्ठदि[2]।

राजा। तस्मादस्मत्प्रयाणयोग्योऽयमवसरः।

विदू। भो गच्छदु भवम्। अहंपि देविं पेक्खिदुं अरित्तपाणी ऊविस्सम्[3]।

राजा। जयसेनायास्तावत्संविदितं गच्छ।

विदू। तह। कर्णे। एव्वं विअ होदि[4]। इति निष्क्रान्तः।

राजा। जयसेने! प्रवातशयनमार्गमादेशय।

प्रति। इदो इदो देवो[5]।

ततः प्रविशति शयनस्था देवी परिव्राजिका विभवश्च परिवारः।

देवी। भअवदि! रमणीआ कहा। तदो तदो[6]।

---

(१) कोऽप्यदृष्टः शृणोति। कर्णे ते कथयामि। एवमिव।

(२) देव! प्रवातशयने देवी निषस्ना रक्तचन्दनवारिणा परिजनहस्तगतेन चन्दनेन भगवत्या विनोद्यमाना कथाभिस्तिष्ठति।

(३) भो गच्छतु भवान्। अहमपि देवीं प्रेक्षितुमरिक्तपाणिः भविष्यामि।

(४) तथा। एवमिव भवति। (५) इत इतो देवः।

(६) भगवति! रमणीया कथा। ततस्ततः।

परि। सदृष्टिक्षेपम्। अतःपरं पुनः कथयिष्यामि अत-भवान् विदिशेश्वरः प्राप्तः।

देवी। अम्मो भट्टा[1]। इत्युत्थातुमिच्छति।

राजा। अलमलमुपचारयन्त्रणया।

अनुचितनूपुरविरहं नार्हसि तपनीयपीठिकालम्बि।
चरणं रुजापरीतं कलभाषिणि! मां च पीड़यितुम्।

धारि। जेदु जेदु अज्जउत्तो[2]।

परि। विजयतां देवः।

राजा। परिव्राजिकां प्रणम्योपविश्य च। देवि! अपि स-ह्या वेदना।

धारि। अत्थि मे बिसेसो[3]।

ततः प्रविशति यज्ञोपवीतसंवीताङ्गुष्ठः संभ्रान्तो विदूषकः।

विदू। परित्ताअदु परित्ताअदु भवम्। सप्पेणह्मि दट्टो[4]।

सर्वे विषण्णाः।

राजा। कष्टं कष्टम्। क्व भवान् परिभ्रान्तः।

विदू। देवीं देक्खिस्संत्ति आआरपुप्फकारणादो पमदवणं गदोह्मि[5]।

धारि। हद्धी हद्धी अहं ज्जेव्व जीविदसंसअणिमित्तं जादा बह्मणस्स[6]।

---

(१) अहह भर्त्ता। (२) जयति जयत्यार्य्यपुत्रः।
(३) अस्ति मे विशेषः।
(४) परित्रायतां परित्रायतां भवान्। सर्पेणास्मि दष्टः।
(५) देवीं द्रक्ष्यामीत्याचारपुष्पकारणात्प्रमदवनं गतोऽस्मि।
(६) हा धिक् हा धिगहमेव जीवितसंशयनिमित्तं जाता ब्राह्मणस्य।

विदू। तहिं असोअत्थपुप्फकारणादो पसारिदो द-क्खिणहत्थो। तदो कोड़बिणिग्गदेण सप्परूविणा कालेण दंसिदोह्मि। णं एदाणि दुवे दंसणपदाणि[1]। इति दर्शयति।

परिव्राजिका।

छेदो दंशस्य दाहो वा क्षतस्यारक्तमोचणम्।
एतानि दष्टमात्राणामायुष्याः प्रतिपत्तयः।
संप्रति विषवैद्यानां कर्म।

राजा। जयसेने! ध्रुवसिद्धिः क्षिप्रमाहूयताम्।

प्रति। जं देवी आणवेदि[2]। इति निष्क्रान्ता।

विदू। अहो पावेण मिच्चुणा गिहीदोह्मि[3]।

राजा। मा कातरो भूः। अविषोऽपि कदाचिद्दंशो भवेत्।

विदू। कहं ण भाइस्सम्। सिमिसिमाअन्ति मे अङ्गाइम्[4]। इति विषवेगं रूपयति।

धारि। हा हा दंसिदं विआरेण अवलम्बध बह्मणम्[5]।

परिव्राजिका ससंभ्रममवलम्बते।

विदू। राजानमवलोक्य। भो बालपिअवअस्सोह्मि तुए। अविआरेण अपुत्ताए जणणीए जोगक्खेमं वहेहि[6]।

---

(१) तस्मिन्नशोकस्यपुष्पकारणात्प्रसारितो दक्षिणहस्तः। ततः कोटरविनिर्गतेन सर्परूपिणा कालेन दंशितोऽस्मि। नन्वेते द्वे दंशनपदे।

(२) यद्देव आज्ञापयति।

(३) अहो पापेन मृत्युना गृहीतोऽस्मि।

(४) कथं न भेष्यामि। सिमसीयन्ते मेऽङ्गानि।

(५) हा! हा! दंशितं विकारेणावलम्बध्वमेनम्।

(६) भो बालप्रियवयस्योऽस्मि ते। अविकारेणापुत्राये जनन्यै योगक्षेमं वह।

राजा । मा भैषीः । अचिरात् त्वां वैद्यश्चिकित्सिष्यति । स्थिरो भव ।

प्रविश्य जयसेना ।

जय । आणविदो धुवसिद्धी विसबेदि । इहज्जेव्व गोदमो आणीअदुत्ति[1] ।

राजा । तेन हि वर्षवर प्रतिग्टहीतमेव तत्रभवतः प्रकाशं प्रापय ।

जय । तहा[2] ।

विटू । देवीं विलोक्य । भोदि ! जीबेअं ण बा जं मए तत्तभवन्तं सेबमाणेण दे अबरद्धं तं मरिसेहि[3] ।

धारि । दीहाउसो होहि[4] ।

निष्क्रान्तो विदूषकः प्रतीहारी च ।

राजा । प्रकृतिभीरुस्तपस्वी ध्रुवसिद्धेरपि यथार्थनाम्नः सिद्धिं न मन्यते ।

प्रविश्य जयसेना ।

जेदु जेदु भट्टा । धुबसिद्धी बिसबेदी । उदकुम्भविधाणेण सप्पमुद्दिआ कप्पिदव्वा । ता असेसीअदुत्ति[5] ।

---

(१) आज्ञप्तो ध्रुवसिद्धिर्विज्ञापयति । इहैव गौतम आनीयतामिति ।

(२) तथा ।

(३) भवति ! जीवेयं न वा । यन्मया तत्रभवन्तं सेवमानेन तेऽपराद्धं तन्मर्षयस्व ।

(४) दीर्घायुर्भव ।

(५) जयति जयति भर्ता । ध्रुवसिद्धिर्विज्ञापयति । उदकुम्भविधानेन सर्पमुद्रिका कल्पितव्या तदन्विष्यतामिति ।

धारि। एदं सप्पमुद्दअं अङ्गुलीअअम्। पच्छा मह हत्थे देहि णम्[1]।

राजा। जयसेने! कर्मसिद्धावाशु प्रतिपत्तिसानय।

जय। जं देवो आणवेदि[2]। इति निष्क्रान्ता।

परि। यथा हृदयमाचष्टे तथा निर्विषो गौतमः।

राजा। भूयादेवम्।

प्रविश्य जयसेना।

जय। जेदु जेदु भट्टा। णिव्वुत्तविसवेगो गोदमो मुहुत्तेण पकिदित्थो संवुत्तो[3]।

धारि। दिट्ठिआ बच्चणीआदो मुत्तह्मि[4]।

प्रती। एसो उण वाहतओ अमच्चो विसवेदि। राअकज्जं बहु मन्तिदव्वम्। दंसणेन अणुग्गहं इच्छामि त्ति[5]।

धारि। गच्छदु अज्जउत्तो कज्जसिद्धीए[6]।

राजा। देवि! आतपाक्रान्तोऽयमुद्देशः। शीतक्रिया चास्यारुजः प्रशस्ता। तदन्यत्र नीयतां शयनीयम्।

धारि। पालिआ अज्जउत्तवअणं अणुचिट्ठध[7]।

---

(१) एतत्सर्पमुद्रिकमंगुलीयकम्। पश्चान्मम हस्ते देह्येतत्।

(२) यद्देव आज्ञापयति।

(३) जयति जयति भर्ता। निवृत्तविषवेगो गौतमो मुहूर्तेन प्रकृतिस्थः संवृत्तः।

(४) दिष्ट्या वाच्यान्मुक्तास्मि।

(५) एष पुनर्वाहतकोऽमात्यो विज्ञापयति। राजकार्य्यं बहु मन्त्रितव्यम् दर्शनेनानुग्रहमिच्छामीति।

(६) गच्छत्वार्यपुत्रः कार्य्यसिद्धये।

(७) पालिताः! आर्य्यपुत्रवचनमनुतिष्ठत।

परिजनस्तथा प्रक्रान्तः ।

निष्क्रान्ता देवी परिव्राजिका परिजनश्च ।

राजा । जयसेने ! गूढेन पथा प्रमदवनं प्रापय ।

जय । एदु एदु देवो[1] ।

राजा । जयसेने ! ननु समाप्तकार्यो गौतमः ? ।

जय । अध इं ? [2] ।

राजा ।

इष्टाधिगमनिमित्तं प्रयोगमेकान्तसाध्यमपि मत्वा ।
सन्दिग्धमेव सिद्धौ कातरमाशङ्कते चेतः ॥

प्रविश्य विदूषकः ।

विदू । जेदु जेदु भवम् । सिद्धाणि दे मङ्गलकम्माणि[3] ।

राजा । जयसेने ! त्वमपि नियोगमशून्यं कुरु ।

जय । जं देवो आणवेदि[4] । इति निष्क्रान्ता ।

राजा । गौतम ! चुद्रा माधविका न खलु किंचिद्विचारितमनया ।

विदू । देवीए अङ्गुलीअमुद्दिअं देक्खिअ कहं विआरेदि[5] ।

राजा । न खलु मुद्रामधिकृत्य ब्रवीमि । तयोर्द्वयोः किं निमित्तो मोक्षः किं वा देव्या परिजनमतिक्रम्य भवान् संदिष्ट इत्येव तया प्रष्टव्यम् ।

(१) एत्वेतु देवः । (२) अथ किम् ।
(३) जयति जयति भवान् । सिद्धानि ते मङ्गलकर्माणि ।
(४) यद्देव आज्ञापयति ।
(५) देव्या अङ्गुलीयमुद्रिकां दृष्ट्वा कथं विचारयति ।

विदू। णं पुच्छिदोह्मि। मन्दस्सवि पुणो मे तह पच्चुप्पसं उत्तरं आसि[1]।

राजा। कथ्यताम्।

विदू। भणिदं मए। देव्वचिन्तएहिं विसाविदो राआ सोवसग्गं वो णक्खत्तम्। ता अवस्सं सव्वबन्धमोक्खो करीअदु त्ति[2]।

राजा। सहर्षम्। ततस्ततः।

विदू। तं सुणिअ देवीए इरावदीए चित्तं रक्खन्तीए राआ किल मोअअदि त्ति अहं संदिट्ठोत्ति। तदो युज्जदि त्ति ताए सम्वादिदो अत्थो[3]।

राजा। विदूषकं परिष्वज्य। सखे! प्रियोऽहं खलु तव।

न हि बुद्धिगुणेनैव सुहृदामर्थदर्शनम्।
कार्यसिद्धिपथः सूक्ष्मः स्नेहेनाप्युपलभ्यते॥

विदू। तुवरदु भवम्। समुद्दगेहके सहीसहिदं मालविअं ठाविअ भवन्तं पच्चुग्गदोह्मि[4]।

राजा। अहमेनां संभावयामि। गच्छाग्रतः।

विदू। एदु एदु भवम्। परिक्रम्य। एदं समुद्दगेहकम्[5]।

---

(१) ननु पृष्टोऽस्मि। मन्दस्यापि पुनर्मे तथा प्रत्युत्पन्नमुत्तरमासीत्।

(२) भणितं मया। दैवचिन्तकैर्विज्ञप्तो राजा सोपसर्गं वो नक्षत्रम्। तदवश्यं सर्वबन्धमोक्षः क्रियतामिति।

(३) तत् श्रुत्वा देव्या इरावत्याश्चित्तं रक्षन्त्या राजा किल मोचयति इत्यहं संदिष्ट इति। ततो युज्यत इति तया संवादितोऽर्थः।

(४) त्वरतां भवान्। समुद्रगृहके सखीसहितां मालविकां स्थापयित्वा भवन्तं प्रत्युद्गतोऽस्मि।

(५) एत्वेतु भवान्। एतत्समुद्रगृहकम्।

राजा। साशङ्कम्। वयस्य एषा कुसुमावचयव्यग्रहस्ता सख्यास्ते दूरावत्याः परिचारिका चन्द्रिका संनिकृष्टमागच्छति। इतस्तावदावां भित्तिगूढौ भवावः।

विदू। अहो कुम्भीलएहिं कामुएहिं च परिहरणीआ चन्दिआ[1]।

उभौ यथासमर्थितं कुरुतः।

राजा। कथं नु ते सखी मां प्रतिपालयति। एतेनां गवाक्षमाश्रित्य यावदवलोकयामि।

विदू। तहा?[2]।

उभौ विलोकयन्तौ स्थितौ।

ततः प्रविशति मालविका बकुलावलिका च।

बकुला। सहि पणम भट्टारं[3]।

माल। णमो दे जो पासदो पिट्ठदो पेक्खीअदि[4]।

राजा। शङ्के मे प्रतिकृतिं निर्दिशति।

माल। सहर्षं द्वारमवलोक्य। हला मं बिप्पलम्भेसि[5]।

राजा। हर्षविषादाभ्याम् अत्रभवत्याः प्रीतोऽस्मि।

सूर्योदये भवति या सूर्यास्तमये च पुण्डरीकस्य।
वदनेन सुवदनायास्ते समवस्थे क्षणादूढे।

बकुला। णं एस चित्तगदो भट्टा चिट्ठदि[6]।

---

(१) अहो कुम्भीलकैः कामुकैश्च परिहरणीया चन्द्रिका।
(२) तथा। (३) सखि! प्रणम भर्तारम्।
(४) नमो ते यः पार्श्वतः पृष्ठतश्च दृश्यते।
(५) हला मां विप्रलभसे।
(६) नन्वेष चित्रगतो भर्ता।

उभे। प्रणिपत्य। जेदु जेदु भट्टा[1]।

माल। तहिं संभमे ठिदा भट्टिणो रूवस्स ण तह वि-तिण्हह्मि जह अज्ज मए भाविदो अविततिण्हदंसणो भट्टा[2]।

विदू। सुदं भवदा। णं किं अत्तभोदी तुए जह दिट्टा तह णं दिट्ठो भवम्। मुधा दाणिं मञ्जूसाविअ रअणभाण्डं जोवणगव्वं वहेसि[3]।

राजा। सखे! कुतूहलवानपि निसर्गशालीनः स्त्रीजनः।

पश्य

कात्स्र्न्येन निर्वर्णयितुं च रूप-
मिच्छन्ति तत्पूर्वसमागमानाम्।
न तु प्रियेष्वायतलोचनानाम्
समग्रवृत्तीनि विलोचनानि।

माल। हला का एसा पासपरिवत्तिदवअणेण भट्टिणा सिणिद्धाए दिट्ठीए णिज्झाअदि[4]।

---

(१) जयति जयति भर्ता।

(२) तस्मिन् संभ्रमे स्थिता भर्तृरूपस्य न तथा वितृष्णास्मि यथाद्य मया भावितोऽवितृष्णदर्शनो भर्ता।

(३) श्रुतं भवता। ननु किमत्रभवती त्वया यथा दृष्टा तथा न दृष्टो भवान्। मुधेदानीं मञ्जूषेव रत्नभाण्डं यौवनगर्वं वहसि।

(४) हला कैषा पार्श्वपरिवर्त्तितवदनेन भर्त्रा स्निग्धया दृष्ट्या निध्यायते।

बकुला । णं इअं पासगदा इरावदी[1] ।

माल । सहि ! अदक्खिणो विअ मे भट्टा पडिभादि जो सव्वं देवीअणं उज्झिअ एक्काए मुहे बद्धलक्खो[2] ।

बकुला । आत्मगतम् । चित्तगदं भट्टारं परमत्थदो संकप्पिअ असूइस्सदि । भोदु कीलइस्सं दाव एदाए ॥ प्रकाशम् । हला भट्टिणो बल्लहा एसा[3] ।

माल । तदो किं दाणिं अत्ताणं आआसिअ[4] । इति साझूयं परावर्त्तते ।

राजा । सखे ! पश्य पश्य ।

भ्रूभङ्गभिन्नतिलकं स्फुरिताधरोष्ठं
साझूयमाननमितः परिवर्त्तयन्त्या ।
कान्तापराधकुपितेष्वनया विनेतुः
संदर्शितेव ललिताभिनयस्य शिक्षा ॥

विदू । अणुणअसज्जो दाणिं होहि[5] ।

माल । अज्जगोदमो एत्थ एव्व सेवदि णम्[6] । इति पुनः स्थानान्तराभिमुखी भवितुमिच्छति ।

---

(१) नन्वियं पार्श्वगतेरावती ।

(२) सखि ! अदक्षिण इव मे भर्त्ता प्रतिभाति यः सर्वं देवीजनमुज्झित्वैकस्या मुखे बद्धलक्ष्यः ।

(३) चित्रगतं भर्त्तारं परमार्थतः संकल्प्यासूयिष्यति । भवतु क्रीड़यिष्यामि तावदेतया । हला भर्त्तुर्वल्लभैषा ।

(४) ततः किमिदानीमात्मानमायासय ।

(५) अनुनयसज्ज इदानीं भव ।

(६) आर्यगौतमः अत्रैव सेवत्येनाम् ।

वकुला। मालविकां दृष्ट्वा। ण हि ण हि। कुविदा दाणिं तुमम्[1]।

माल। जदि चिरं कुविदं एव्व मं मन्तेसि एस पच्चाणी अदु कोवो[2]।

राजा। उपेत्य।

कुप्यसि कुवलयनयने! चित्रार्पितचेष्टया कथय किमिदं मे।
ननु तव साक्षादयमहमनन्यसाधारणो दासः॥

वकुला। जेदु जेदु भट्टा[3]।

माल। आत्मगतम्। कहं चित्तगदो भट्टा मए असूदूदो[4]।

प्रकाशं सव्रीडवचनमञ्जलिं करोति।

राजा मदनकातर्यं रूपयति।

विदू। किं भवं उदासीणो विअ दिसदि[5]।

राजा। अविश्वसनीयत्वात्सख्यास्ते।

विदू। अत्तभोदीए कहं तव अविस्सासो[6]।

राजा। श्रूयताम्।

पथि नयनयोः स्थित्वास्थित्वा तिरोभवति क्षणा
त्सरति सहसा बाह्वोर्मध्यं गतापि सखी तव।
मनसिजरुजाक्लिष्टस्यैवं समागममायया
कथमपि सखे! विस्रब्धं स्यादिमां प्रति मे मनः॥

---

(१) न हि न हि। कुपितेदानीं त्वम्।

(२) यदि चिरं कुपितामेव मां मन्त्रयसि एष प्रत्यानीयतां कोपः।

(३) जयति जयति भर्ता। (४) कथं चित्तगतो भर्ता मयासूयितः।

(५) किं भवानुदासीन इव दृश्यते।

(६) अत्रभवत्याः कथं तवाविश्वासः।

बकुला। सहि! वञ्चिदो किल भट्टा विप्पलद्धो। ता अत्ता वीसम्भणीओ करीअदु[1]।

माल। मम उण मन्दभाआए सिविणअसमागमो वि भट्टिणो दुल्लहो आसि[2]।

बकुला। एदु भट्टा देहि से उत्तरम्[3]।

राजा। उत्तरेण किमात्मैव पञ्चबाणाग्निसाक्षिकम्॥
तव सख्यै मया दत्तो न सेव्यः सेविता रहः।

बकुला। अणुग्गहीदह्मि[4]।

विदू। परिक्रम्य ससंभ्रमम्। बउलावलिए असोअपल्लवाइं अहिलङ्घिदुं इच्छदि हरिणो। एहि णिवारेम णम्[5]।

बकुला। तह[6]। इति प्रस्थिता।

राजा। एवमेवास्मिन् रक्षणीयेऽवलम्बितेन भवितव्यम्।

विदू। एव्वंपि गोदमो णिद्दिसदि[7]।

बकुला। अज्ज! गोदम! अहं अप्पआसे चिट्ठामि। तुमं दुआररक्खओ होहि[8]।

---

(१) सखि! वञ्चितः किल भर्ता विप्रलब्धः। तदात्मा विश्वसनीयः क्रियताम्।

(२) मम पुनर्मन्दभागायाः स्वप्नसमागमोऽपि भर्तुर्दुर्लभ आसीत्।

(३) एतु भर्ता देह्यस्या उत्तरम्।

(४) अनुगृहीतास्मि।

(५) बकुलावलिके! अशोकपल्लवान्यभिलङ्घयितुमिच्छति हरिणः एहि निवारयाव एनम्।

(६) तथा।

(७) एवमपि गौतमो निर्दिशति।

(८) आर्य! गौतम! अहमप्रकाशे तिष्ठामि। त्वं द्वाररक्षको भव।

विदू। जुज्जदि[1]।

निष्क्रान्ता बकुलावलिका।

विदू। इमं दाव फटिअत्थम्भं संसिदो भोमि। तथा कृत्वा। अहो सुहप्फरिसदा सिलाविसेसस्स[2]। इति निद्रायते।

मालविका ससाध्वसं तिष्ठति।

राजा। विसृज सुन्दरि! संगमसाध्वसं
तव चिरात्प्रभृति प्रणयोन्मुखे।
परिगृहाण गते सहकारतां
त्वमतिमुक्तलताचरितं मयि॥

माल। देवीभआदो अत्तणोवि पिअं कादुं ण पारेमि[3]।

राजा। न भेतव्यम् भेतव्यम्।

माल। सोपालम्भम्। जो ण भाअदि सो मए भट्टिणीदंसणे दिट्ठसमत्थो भट्टा[4]।

राजा।

दाक्षिण्यं नाम बिम्बोष्ठि! नायकानां कुलव्रतम्।
तन्मे दीर्घाक्षि! ये प्राणास्ते त्वदाशानिबन्धनाः॥

तदनुगृह्यतां चिरानुरक्तोऽयं जनः। इति संश्लेषमुपजनयति।

मालविका नाट्येन परिहरति।

---

(१) युज्यते।

(२) इमं तावत् स्फटिकस्तम्भं संश्रितो भवामि। अहो सुखस्पर्शता शिलाविशेषस्य।

(३) देवीभयादात्मनोऽपि प्रियं कर्तुं न पारयामि।

(४) यो न बिभेति स मया भट्टिनीदर्शने दृष्टसामर्थ्यो भर्ता।

राजा । रमणीयः खलु नवाङ्गनानां मदनविषया-वतारः । एषा हि ।

हस्तं कम्पयते रुणद्धि रसनाव्यापारलोलाङ्गुलीः
स्वौ हस्तौ नयति स्तनावरणतामालिङ्ग्यमाना बलात् ।
पातुं पक्ष्मलनेत्रमुन्नमयतः साचीकरोत्याननं
व्याजेनाप्यभिलाषपूरणसुखं निर्वर्तयत्येव मे ॥

ततः प्रविशतीरावती निपुणिका च ।

इरा । हञ्जे णिउणिए ! सच्चं तुमं परिगतत्था च-न्दिआए । समुद्दगेहकालिन्दअगदो अज्जगोदमो दि-ट्ठोत्ति[१] ।

निपु । अस्सहा कहं भट्ठिणीए विसबीअदि[२] ।

इरा । तेण हि तहिं एव्व गच्छह्य संसआदो मुत्तं पिअवअस्सं पुच्छिदुं च[३] ।

निपु । सावसेसं विअ भट्ठिणीए वअणम्[४] ।

इरा । अस्सं च । चित्तगदं अज्जउत्तं पसाददुम्[५] ।

निपु । अह दाणिं कहं णु भट्टा एव्वं अणुणीअदि[६] ।

इरा । मुद्धे जारिसो चित्तगदो तारिसो एव्व अस-

(१) चेटि ! निपुणिके ! सत्यं त्वं परिगतार्था चन्द्रिकया । समु-द्रगृहकालिन्दशयित आर्य्यगौतमो दृष्ट इति ।

(२) अन्यथा कथं भट्टिन्या विश्वास्यते ।

(३) तेन हि तत्रैव गच्छाव संशयान्मुक्तं प्रियवयस्यं प्रष्टुं च ।

(४) सावशेषमिव भट्टिन्या वचनम् ।

(५) अन्यच्च । चित्रगतमार्य्यपुत्रं प्रसादयितुम् ।

(६) अथेदानीं कथं नु भर्तैवमनुनीयते ।

(१) मुग्धे ! यादृशश्चित्रगतस्तादृश एवान्यसंक्रान्तहृदय आर्य्य-

संकन्तहिअओ अज्जउत्तो। केवलं उवआरादिक्कमं एमज्जिदुं अअं आरम्भो[1]।

निपु। इदो इदो भट्टिणी[2]।

उभे परिक्रामतः। प्रविश्य चेटी।

जेदु जेदु भट्टिणी। भट्टिणि! देवी भणादि। ण एसो मह मच्छरस्स कालो तव बड्ढमाणं वड्डइदुं। इअं वअस्सिआए सह णिअलबन्धणे किदा मालविआ। जदू अणुमणेसि अज्जउत्तं पि तव किदे विण्णावइस्सम्[3]।

इरा। णाअरिए! विण्णवेहि देवीम्। काओ वअं भट्टिणीं णिओजेदुं परिअणणिग्गहेण मह दंसिदो अणुग्गहो। कस्स वा पसाएण अअं जणो वड्ढदित्ति[4]।

चेटी। तह[5]। इति निष्क्रान्ता।

निपु। परिक्रम्यावलोक्य च। एस दुवारे समुद्दगेहकस्स

पुत्र:। केवलमुपचारातिक्रमं प्रमार्जितुमयमारम्भः।

(२) इत इतो भट्टिनी।

(३) जयति जयति भट्टिनी। भट्टिनी देवी भणति। नैष मे मत्सरस्य कालस्तव वर्द्धमानं वर्धयितुम्। इयं वयस्यिकया सह निगडबन्धने नीता मालविका। यद्यनुमन्यसे आर्य्यपुत्रमपि तव कृते विज्ञापयिष्यामि।

(४) नागरिके! विज्ञापय देवीम्। का वयं भट्टिनीं नियोजयितुं परिजननिग्रहेण मयि दर्शितोऽनुग्रहः कस्य वा प्रसादेनायं जनो वर्धत इति।

(५) तथा।

(१) एष द्वारे समुद्रगृहकस्य विपणिगत इव वृषभः गोतम आसीन एव निद्रायते।

विपणिगदो विअ बुसहो गोदमो आसीणो एव्व णिद्दा-अदि[1]।

दूरा। किं णु क्खु अच्चाहिदम्। सावसेसो विअ बि-सविआरो भवे[2]।

निपु। पसण्णमुहवण्णो दीसदि। अवि अ धुवसि-द्धिणा चिइच्छिदो। ता से असङ्कणिज्जं पावं[3]।

विदू। भत्स्वप्नायते। भोदि! मालविए![4]।

निपु। सुदं भट्टिणीए। कस्स वा एसो अत्तणीणो अ-ब्भवहारिअसम्बन्धापेक्खी किदग्घो। इदो सव्वं कालं सोत्थिवअणमोदएहिं कुक्खिं पुरिअ संपदं मालविअं सिविणावेदि[5]।

विदू। इरावदीं अदिक्कमन्ती होहि[6]।

निपु। एदं अच्चाहिदम्। भुअंगभीअं बह्मबन्धुं इमिणा भुअङ्गकुडिलेण अत्तणो दण्डकट्ठेण अन्तरिदा भीसेमि[7]।

---

(२) किं नु खल्वत्याहितम्। सावशेष इव विषविकारो भवेत्।

(३) प्रसन्नमुखवर्णो दृश्यते। अपि च ध्रुवसिद्धिना चिकित्सितः। तदस्य अशङ्कनीयं पापम्।

(४) भवति! मालविके!।

(५) श्रुतं भट्टिन्या। कस्य वैष आत्मनीनः। अभ्यवहार्यसम्बन्धापेक्षी कृतघ्नः। इतः सर्वं कालं स्वस्तिवचनमोदकैः कुक्षिं पूरयित्वा साम्प्रतं मालविकां स्वप्नायति।

(६) इरावतीमतिक्रामन्ती भव।

(७) एतदत्याहितम्। भुजङ्गभीतं ब्रह्मबन्धुमनेन भुजङ्गकुटिलेनात्मनो दण्डकाष्ठेनान्तरिता भययामि।

इरा। अरिहदि किदग्घो सप्पदंसणम्[1]।

निपुणिका विदूषकस्योपरि दण्डकाष्ठं पातयति।

विदू। सहसा प्रबुध्य। अविहा अविहा। दव्वीकरो मे उवरि परिपडिदो[2]।

राजा। सहसोपसृत्य। न भेतव्यं न भेतव्यम्।

माल। अनुसृत्य। मा दाव सहसा णिक्कमिस्ससि सप्पोत्ति भणादि[3]।

इरा। हद्धी हद्धी। भट्टा दाव इदो एव्व धावदि[4]।

विदू। सप्रहासम्। कहं दण्डकाट्ठं एदम्। अहं पुण जाणे। जं मए केदअकण्डएहिं दंसं करिअ सप्पस्स अयसो किदं तं मे फलिदं त्ति[5]।

ततः प्रविशति पटाक्षेपेण बकुलावलिका।

बकुला। मा क्खु भट्टा पविसदु। इह कुडिलगई सप्पो विअ दीसदि[6]।

इरा। राजानं सहसोपसृत्य। अवि णिव्विग्घमणोरहो दिवासंकेदो मिहुणस्स[7]।

---

(१) अर्हति कृतघ्नः सर्पदंशनम्।

(२) अपिहा अपिहा। दर्वीकरो मे उपरि परिपतितः।

(३) मा तावत्सहसा निष्क्रमिष्यति सर्प इति भणति।

(४) हा धिक् हा धिक्। भर्ता तावदित एव धावति।

(५) कथं दण्डकाष्ठमेतत्। अहं पुनर्जाने। यन्मया केतककण्टकैर्दंशं कृत्वा सर्पस्यायशः कृतं तन्मे फलितमिति।

(६) मा खलु भर्ता प्रविशतु। इह कुटिलगतिः सर्प इव दृश्यते।

(७) अपि निर्विघ्नमनोरथो दिवासङ्केतो मिथुनस्य।

सर्वे इरावतीं दृष्ट्वा सम्भ्रान्ताः ।

राजा । प्रिये ! अपूर्वोऽयमुपचारः ।

इरा । बउलावलिए ! भट्टाहिआरविसआ संपुण्णा दे पडुसा[1] ।

बकुला । पसीददु भट्टिणी । किं मए किदंत्ति देवो पुच्छिदव्वो । दद्दुरा वाहरन्ति त्ति किं देवो पुहविं वरिसिदुं सुमरेदि ?[2] ।

विदू । मा दाव भोदीए दंसणमेत्तेण अत्तभवं पणिवादलङ्घणं विसुमरिदो भोदि । तुमं पुण पसादं ण गेह्णासि[3] ।

इरा । कुविदावि अहं किं करिस्सम्[4] ।

राजा । एवमेतत् । अस्थाने कोप इत्यनुपपन्नं त्वयि ।

कदा मुखं वरतनु ! कारणादृते
तवागतं क्षणमपि कोपपात्रताम् ? ।
अपर्वणि ग्रहकलुषेन्दुमण्डला
विभावरी कथय कथं भविष्यति ॥

इरा । अत्थाणे त्ति सुठ्ठु अवधारिदं अज्जउत्तेण ।

---

(१) बकुलावलिके ! भर्तृभिसारविषया संपूर्णा ते प्रतिज्ञा ।

(२) प्रसीदतु भट्टिनी । किं मया कृतमिति देवः प्रष्टव्यः । दर्दुरा व्याहरन्तीति किं देवः पृथिवीं वर्षितुं स्मरति ? ।

(३) मा तावद्भवत्या दर्शनमात्रेणात्रभवान् प्रणिपातलङ्घनं विस्मृतो भवति । त्वं पुनः प्रसादं न गृह्णासि ।

(४) कुपिताप्यहं किं करिष्यामि ।

(५) अस्थाने इति सुष्टु अवधारितमार्यपुत्रेण । अन्यसंक्रान्तेष्वभाकंभागधेयेषु यदि पुनः कुप्येयं नन्वहं हास्या भवेयम् ।

अणसंकन्तेसु अह्माणं भाअधेएसु जदि उण कुप्पेअं णं अहं हस्सा भवे[१]।

राजा। त्वमन्यथा कल्पयसि। अहं पुनः सत्यमेव कोपस्थानं न पश्यामि। कुतः

नार्हति कृतापराधोऽप्युत्सवदिवसेषु परिजनो बन्धम्।
इति मोचिते मयैते प्रणिपतितुं मामुपगते च॥

इरा। णिउणिए! गच्छिअ देविं विसबेहि। दिट्ठं वक्खवादित्तणम्। अवहिदं मे हिअअं अज्जेत्ति[२]।

निपु। तह[३]। इति निष्क्रान्ता।

विदू। आत्मगतम्। अहो असत्थो संपडिदो वन्धण-ब्भट्ठो गेहकबोदओ बिडालिआए आलोए पडिदो[४]।

प्रविश्य निपुणिका।

निपु। देवि! जदिच्छादिट्ठाए माहविआए आच-क्खिदम्। एव्वं णिमित्तम्[५]। इति कर्णे कथयति।

इरा। आत्मगतम्। उववणं सव्वं ज्येव्व। बह्मबन्धुणा उब्भिणो पओओ। विदूषकं विलोक्य प्रकाशम्। इअं अस्स कामतन्तसचिवस्स बह्मबन्धुणो णीदी।

---

(२) निपुणिके! गत्वा देवीं विज्ञापय। दृष्टं पक्षपातित्वम्। अवष्टतं मे हृदयमद्येति।

(३) तथा।

(४) अनर्थः संपतितो बन्धनभ्रष्टो गृहकपोतको बिड़ालिकाया आलोके पतितः।

(५) देवि! यदृच्छादृष्टया माधविकयाख्यातम्। एवं निमित्तम्।

(६) उपपन्नं सर्वमेव। ब्रह्मबन्धुनोद्भिन्नः प्रयोगः। इयमस्य कामतन्त्रसचिवस्य ब्रह्मबन्धोर्नीतिः।

विदू । भोदि ! जदि णीदीए एक्कं पि अक्खरं पढेअं ण अत्त भवं संसिदो भवे[1] ।

राजा । अपवार्य्य । आः कथं नु खल्वस्मात्संकटान्मुच्यावहे ।

प्रविश्य सावेगा जयसेना ।

जय । देव कुमारी वसुलच्छी कन्दुअं अणुधावन्ती पिङ्गलबाणरेण वलिअं वित्तासिदा । अङ्कणिसण्णा अ देवीए पवादकिसलअं विअ वेवमाणा ण किंपि पडिवज्जदि[2] ।

राजा । कष्टं कष्टम् । कातरो बालभावः ।

इरा । सावेगम् । तुवरदु तुवरदु अज्जउत्तो णं समासासइदुं मा से संदावजणिदो विआरो वड्ढदु[3] ।

राजा । अहमेनां संज्ञापयामि । इति सत्वरं निष्क्रामति ।

विदू । साहु रे पिङ्गलबाणर ! साहु । परित्ताहो तुए सवक्खो[4] ।

निष्क्रान्तो राजा विदूषकश्चेरावती निपुणिका प्रतीहारी च ।

---

(१) भवति ! यदि नीत्या एकमप्यक्षरं पठेयं न अत्रभवन्तं संश्रितो भवेयम् ।

(२) देव ! कुमारी वसुलक्ष्मीः कन्दुकमनुधावन्ती पिङ्गलवानरेण बलीयो वित्रासिता । अङ्कनिषण्णा च देव्याः प्रवातकिसलयमिव वेपमाना न किमपि प्रतिपद्यते ।

(३) त्वरतां त्वरतामार्यपुत्रः एनां समाश्वासयितुं मास्याः सन्तापजनितो विकारो वर्द्धताम् ।

(४) साधु रे पिङ्गलवानर ! साधु ! परित्रातस्त्वया स्वपक्षः ।

मालं। देवीं चिन्तिअ वेवदि मे हिअअम्। ण आणे संपदि किं अदो अणुभविदव्वं भविस्सदित्ति[1]।

नेपथ्ये। अच्चरिअं अच्चरिअं। अपुण्णे पञ्चरत्ते दोहलस्स मउलेहिं संणद्धो तवणीआसोओ। जाव देवीए णिवेदेमि[2]।

उभे श्रुत्वा प्रहृष्टे।

बकुला। आससदु सही सच्चपदिण्णा देवी[3]।

माल। तेण अहं पमदवणपालिआए पिट्ठदो भोमि[4]।

इति निष्क्रान्ताः सर्वे।

इति चतुर्थोऽङ्कः।

---

(१) देवीं चिन्तयित्वा वेपते मे हृदयम्। न जाने संप्रति किमतोऽनुभवितव्यं भविष्यतीति।

(२) आश्चर्यमाश्चर्यम्। अपूर्णे पञ्चरात्रे दोहदस्य, मुकुलैः सनद्धस्तपनीयाशोकः। यावद्देव्यै निवेदयामि।

(३) आश्वसितु सखी। सत्यप्रतिज्ञा देवी।

(४) तेनाहं प्रमदवनपालिकायाः पृष्ठतो भवामि।

पञ्चमोऽङ्कः ।

ततः प्रविशत्युद्यानपालिका ।

उद्यान । उवक्खित्तो मए सक्कारविहिणा तवणीअसोअस्स भित्तिवेदिआबन्धो । जाव अणुट्ठिदणिओअं अत्ताणं देवीए णिवेदेमि । परिक्रम्य । अदो देव्वस्स अणुकम्पणीआ मालविआ तस्सिं तह चण्डिआ देवी इमिणा असोअहरिसदोहलवुत्तन्तेण पसादुम्मुही भविस्सदि । कहिं णु क्खु भवे देवी ?। विलोक्य । अम्मो एसो देवीए परिअणन्तरो किंपि जदुमुद्दालञ्छिदं मञ्जूसं गेह्णिअ चउस्सालादो कुज्जो णिक्कामदि । पुच्छिस्सं दाव णम्[1] ।

ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टहस्तः कुब्जः ।

उद्यान । सारस ! कहिं पत्थिदोसि ?[2] ।

सार । महुअरिए ! विज्जाचरिआणं बह्मणाणं इमं णिच्चदक्खिणा मासिदं अज्जपुरोहिदस्स हत्थं पावइस्सम्[3] ।

---

(१) उपक्षिप्तो मया सत्कारविधिना तपनीयाशोकस्य भित्तिवेदिकाबन्धः । यावदनुष्ठितनियोगमात्मानं देव्यै निवेदयामि । अतो दैवस्यानुकम्पनीया मालविका । तस्यां तथा चण्डिका देवी अनेनाशोकहर्षदोहदवृत्तान्तेन प्रसादोन्मुखी भविष्यति । कुत्र नु खलु भवेत् देवी ?। अहह एष देव्याः परिजनान्तरं किमपि जतुमुद्रालाञ्छितां मञ्जूषां गृहीत्वा चतुःशालात् कुब्जो निष्क्रामति । प्रच्छामि तावदेनम् ।

(२) सारस ! कुत्र प्रस्थितोऽसि ?।

(३) मधुकरिके ! विद्याचरितानां ब्राह्मणानामिमां नित्यदक्षिणां मासिकीमार्य्यपुरोहितस्य हस्तं प्रापयिष्यामि ।

मधु। अह किं णिमित्तं ?[1]।

सार। जदा पहुदि सुदं सेणापदिणा। जस्सतुरंगरक्खणे णिउत्तो भट्टिदारओत्ति। तस्स आउसत्थं अट्ठसदसुवसपरिमाणं दक्खिणा एहिं पड़िस्सा होदि[2]।

मधु। अह कहिं देवी किं वा अणुचिट्ठदि ?[3]।

सार। मङ्गलगेहके आसणत्था विदब्भविसआदो भादुणा वीरसेणेण पेसिदं लेहं लिपिअरेहिं वाचीअमाणं सुणादि[4]।

मधु। को उण विदब्भराअवुत्तन्तो सुणीअदि ?[5]।

सार। बसीकिदो किल वीरसेणप्पमुहेहिं दण्डचक्केहिं भट्टिणो विदब्भणाहो। मोइदो किल से दाआदो माहवसेणो। दूदो अ महासाराणि रअणवाहणाणि सिप्पिदारिआभूइट्ठपरिअणं च उवाअणीकरिअ भट्टिणो स आसं पेसिदो। सो किल भट्टारअं पेक्खिस्सदि[6]।

---

(१) अथ किं निमित्तम् ?।

(२) यदा प्रभृति श्रुतं सेनापतिना। यज्ञतुरङ्गरक्षणे नियुक्तो भर्तृदारक इति तस्यायुष्यार्थमष्टशतसुवर्णपरिमाणं दक्षिणेभ्यः प्रतिज्ञा भवति।

(३) अथ कुत्र देवी किं वानुतिष्ठति ?।

(४) मङ्गलगृहके आसनस्था विदर्भविषयात् भ्रात्रा वीरसेनेन प्रेषितं लेखं लिपिकरैर्वाच्यमानं शृणोति।

(५) कः पुनर्विदर्भराजवृत्तान्तः श्रूयते ?।

(६) वशीकृतः किल वीरसेनप्रमुखैर्दण्डचक्रैर्भर्तुर्विदर्भनाथः। मोचितश्च किलास्य दायादो माधवसेनः। दूतश्च महासाराणि रत्नवाहनानि शिल्पिदारिकाभूयिष्ठं परिजनं चोपायनीकृत्य भर्तुः सकाशं प्रेषितः। स किल भट्टारकं प्रेक्षिष्यते।

मधु । गच्छ अणुचिट्ठ अत्तणो णिओअम् । अहंपि देवीं पेक्खिस्सम्[1] ।

इति निष्क्रान्तौ ।

प्रवेशकः ।

ततः प्रविशति प्रतीहारी ।

प्रती । आणत्तह्मि देवीए असोअसक्कारव्वाविदाए, विस्स बेहि अज्जउत्तम् । इच्छामि अज्जउत्तेण सह असोअरुक्खस्स पसूणलच्छिं पच्चक्खीकादुं त्ति । ता जाव धम्मासणगदं देवं पड़िवालेमि[2] । इति परिक्रामति ।

नेपथ्ये ।

वैता । दिष्ट्या दण्डनैवारिशिरःसु वर्त्तते देवः ।

प्रथमः ।

परभृतकलव्याहारेषु त्वमात्तरतिर्मधुं
नयसि विदिशातीरोद्यानेष्वनङ्ग इवाङ्गवान् ।
विजयकरिणामालानाङ्गैरुपोढ़बलस्य ते
वरद ! वरदारोधोद्वृत्तैः सहावनतो रिपुः ॥

द्वितीयः ।

विरचितपदं वीरप्रीत्या सुरोपमसूरिभि
श्चरितमुभयोर्मध्येकृत्य स्थितं क्रथकैशिकान् ।
तव हृतवतो दण्डानीकैर्विदर्भपतेः श्रियं
परिघगुरुभिर्दोर्भिर्विष्णोः प्रसह्य च रुक्मिणीम् ॥

---

(१) गच्छानुतिष्ठात्मनो नियोगम् । अहमपि देवीं प्रेक्षिष्ये ।

(२) आज्ञप्तास्मि देव्याऽशोकसत्कारव्यापृतया, विज्ञापयार्य्यपुत्रम् । इच्छाम्यार्य्यपुत्रेण सहाशोकवृक्षस्य प्रसूनलक्ष्मीं प्रत्यक्षीकर्तुमिति । तद्यावद्धर्मासनगतं देवं प्रतिपालयामि ।

प्रती। एसो जअसद्दसूइदप्पत्थाणो भट्टा इदो एव्व आअच्छदि। अहंपि दाव इमस्स मुहादो अवसरिअ एदं मुहालिन्दतोरणं समस्सिदा होमि[1]। इत्येकान्ते स्थिता।

प्रविश्य सवयस्यो राजा।

कान्तां विचिन्त्य सुलभेतरसंप्रयोगां
श्रुत्वा विदर्भपतिमानमितं बलैश्च।
धाराभिरातप इवाभिहतं सरोजं
दुःखायते च हृदयं सुखमश्नुते च॥

विदू। इह पेक्खामि एकन्तसुहिदो भवं भविस्सदित्ति[2]।

राजा। कथमिव ?।

विदू। अज्ज किल देवीए धारिणीए पण्डिदकोसिआ भणिदा। भअवदि ! तुमं जदि सच्चं पसाहणगव्वं वहेसि दंसेहि दाव मालविआए सरीरे विवाहणेवत्थं त्ति। तदो सविसेसकोदुहलं अलंकिदा मालविआ तत्तभोदीए। कदावि पूरए भवदो मणोरहं[3]।

राजा। सखे ! मदपेक्षामनुवृत्य अनया धारिण्या पूर्वचरितैः सम्भाव्यत एवैतत्।

---

(१) एष जयशब्दसूचितप्रस्थानो भर्तैत एवागच्छति। अहमपि तावदस्य मुखात् समवसृत्यैतन्मुखालिन्दतोरणं समाश्रिता भवामि।

(२) इह प्रेक्षे एकान्तसुखितो भवान् भविष्यतीति।

(३) अद्य किल देव्या धारिण्या पण्डितकौशिकी भणिता। भगवति! त्वं यदि सत्यं प्रसाधनगर्वं वहसि दर्शय तावत् मालविकायाः शरीरे विवाहनेपथ्यमिति। ततः सविशेषकौतुहलमलङ्कृता मालविका तत्रभवत्या। कदापि पूरयेत् भवतो मनोरथम्।

प्रती । उपगम्य । जेदु जेदु देवो । देवी विण्णवेदि । तवणीआसो अस्स कुसुमोग्गमसिरिं अज्जउत्तेण सह पच्चक्खीकादुं इच्छामि त्ति[1] ।

राजा । ननु तत्रैव देवी ? ।

प्रती । अधइं । जहा तुह सम्माणसुहं । अन्तेउरं विसज्जिअ मालविआपुरोएण अत्तणो परिअणेण समं देवं पडिवालेदि[2] ।

राजा । सहर्षं विदूषकं विलोक्य । जयसेने ! गच्छाग्रतः ।

प्रती । एदु एदु देवो[3] । इति परिक्रामति ।

विदू । विलोक्य । भो वअस्स ! किं चि परिवुत्तजोव्वणो विअ वसन्तो पमदवणे लक्खीअदि[4] ।

राजा यदाह भवान् ।

अग्रे विकीर्णकुरुवकफलजालकभिद्यमानसहकारम् ।
परिणाममुखमिदमृतोरुत्सुकयति यौवनं चेतः ॥

विदू । भो अअं सो दिण्णणेवत्थो विअ कुसुमत्थवएहिं तवणीआसोओ । आलोएदु भवं[5] ।

---

(१) जयति जयति देवः । देवी विज्ञापयति । तपनीयाशोकस्य कुसुमोद्गमश्रियमार्यपुत्रेण सह प्रत्यक्षीकर्तुमिच्छामीति ।

(२) अथ किम् । यथा तव संमानसुखम् । अन्तःपुरं विसृज्य मालविकापुरोगेण आत्मनः परिजनेन समं देवं प्रतिपालयति ।

(३) एत्वेतु देवः ।

(४) भो वयस्य ! किञ्चित्परिवृत्तयौवन इव वसन्तः प्रमदवने लक्ष्यते ।

(५) भो अयं स दत्तनेपथ्य इव कुसुमस्तवकैस्तपनीयाशोकः । अवलोकयतु भवान् ।

राजा। स्थाने खलु प्रसवमन्यरोऽभूद्दयमिदानीमनन्यसाधारणीं शोभां पुष्यति। पश्य-

सर्वाशोकलतानां प्रथमं सूचितवसन्तविभवानाम्।
निर्वृत्तदोहदेऽस्मिन् संक्रान्तानीव मुकुलानि॥

विदू। तह वीसद्धो होहि। अम्हासु तह उवगदेसु विधारिणी पासपरिवत्तिणं मालविअं अणुमसेदि[1]।

राजा। सहर्षम्। पश्य पश्य सखे!

मामियमभ्युत्तिष्ठति देवी विनयादनूत्थिता प्रियया।
विस्तृतहस्तकमलया नरेन्द्रलक्ष्म्या वसुमतीव॥

ततः प्रविशति धारिणी मालविका परिव्राजिका विभवतश्च परिवारः।

माल। आत्मगतम्। जाणामि णिमित्तं मह कोदुआलंकारस्स। तहवि मे हिअअं बिसिणीपत्तगदं विअ सलिलं वेवदि। दक्खिणेदरं णअणं अ बहुसो फुरदि[2]।

विदू। भो वअस्स! विवाहणेवत्थेण सविसेसं क्खु सोहदि अत्तभोदी मालविआ[3]।

राजा पश्याम्येनाम्। एषा

---

(१) तथा विश्रब्धो भव। अस्मासु तथा उपगतेष्वपि धारिणी पार्श्वपरिवर्त्तिकां मालविकामनुमन्यते।

(२) जानामि निमित्तं मम कौतुकालङ्कारस्य। तथापि मे हृदयं बिसिनीपत्रगतमिव सलिलं वेपते। दक्षिणेतरं नयनं च बहुशः स्फुरति।

(३) भो वयस्य विवाहनेपथ्येन सविशेषं खलु शोभतेऽत्रभवती मालविका।

अनतिलम्बिदुकूलनिवासिनी बहुभिराभरणैः प्रतिभाति मे ।
उडुगणैरुदयोन्मुखचन्द्रिका हृतहिमैरिव चैत्रविभावरी ॥

धारि । उपेत्य । जेदु जेदु अज्जउत्तो[1] ।

विदू । बड्‌ढदु भोदी[2] ।

परि । विजयतां देवः ।

राजा । भगवति ! अभिवादये ।

परि । अभिप्रेतसिद्धिरस्तु ।

देवी । सस्मितम् । अज्जउत्त ! एस दे अम्हेहिं तरु-णीजणसहाअस्स असोओ संकेदगेहओ संकप्पिदो[3] ।

विदू । भो आराहिओसि[4] ।

राजा । सव्रीडमशोकमभितः परिक्रामन् ।
नायं देव्या भाजनत्वं न नेयः सत्काराणामीदृशानामशोकः ।
यः सावज्ञो माधवश्रीनियोगे पुष्पैः शंसत्यादरं त्वत्प्रयत्ने ॥

विदू । भो वीसद्धो भविअ जोव्वणवदिं पेक्ख[5] ।

धारि । कां ?[6] ।

विदू । तवणीआसोअस्स कुसुमसोहं[7] ।

---

(१) जयति जयति आर्य्यपुत्रः ।

(२) वर्धतां भवती ।

(३) आर्य्यपुत्र ! एष तेऽस्माभिस्तरुणीजनसहायस्याशोकः संकेतगृहकः संकल्पितः ।

(४) भो आराधितोऽसि ।

(५) भो विस्रब्धो भूत्वा यौवनवतीं प्रेक्षस्व ।

(६) काम् ? ।

(७) तपनीयाशोकस्य कुसुमशोभाम् ।

सर्वे उपविशन्ति ।

राजा । मालविकां विलोक्यात्मगतम् । कष्टः खलु सन्निधि-वियोगः ।

अहं रथाङ्गनामेव प्रिया सहचरीव मे ।
अननुज्ञातसम्पर्का धारिणी रजनीव नौ ॥

प्रविश्य कञ्चुकी ।

कञ्चु । जयति जयति देवः । अमात्यो विज्ञापयति । तस्मिन् काले विदर्भराजोपायने द्वे शिल्पकारिके मार्ग-परिश्रमादलघुशरीरे इति कृत्वा न प्रवेशिते । सम्प्रति देवोपस्थानयोग्ये । तदाज्ञां देवो दातुमर्हति ।

राजा । प्रवेशय ते ।

कञ्चु । यदाज्ञापयति देवः । इति निष्क्रम्य ताभ्यां सह प्रविश्य । इत इतो भवत्यौ ।

प्रथ । जनान्तिकम् । हला रमणीए ! अपुब्बं विअ इमं राअउलं पविसन्तीए मे पसीददि हिअअब्भन्तरङ्गदो अप्पा[1] ।

द्विती । जोसिणिए ! मह्वबि एब्बं । अत्थि क्खु लोअ-प्पवादो आगामि सुहं दुक्खं हिअअसमवत्या कधेदि त्ति[2] ।

प्रथ । सच्चो दाणिं होदु[3] ।

---

(१) हला रमणीये ! अपूर्वमिवेदं राजकुलं प्रविशन्त्या मे प्रसीदति हृदयाभ्यन्तरङ्गत आत्मा ।

(२) ज्योत्स्निके ! ममाप्येवम् । अस्ति खलु लोकप्रवादः आगामि सुखं दुःखं वा हृदयसमवस्था कथयति इति ।

(३) सत्य इदानीं भवतु ।

कञ्चु । एष देव्या सह देवस्तिष्ठति । उपसर्पतां भवत्यौ ।

उभे । उपसर्पतः मालविकां परिव्राजिकां च दृष्ट्वा परस्परमवलोकयतः ।

उभे । प्रणिपत्य । जेदु जेदु भट्टा । जेदु जेदु भट्टिणी[1] ।

राजा । निषीदतम् ।

उभे । राजाज्ञया उपविष्टे ।

राजा । कस्यां कलायामभिविनीते भवत्यौ ।

उभे । भट्टा ! सङ्गीदए अब्भन्तरम्ह[2] ।

राजा । देवि ! गृह्यतामनयोरन्यतरा ।

धारि । मालविए । इदो दक्खदरा सङ्गीदसहाइणी दे का रुच्चदि[3] ।

उभे । मालविकां दृष्ट्वा । अम्मो भट्टिदारिआ । जेदु जेदु भट्टिदारिआ[4] । इति प्रणिपत्य तया सह बाष्पं विसृजतः । सर्वे विलोकयन्ति ।

राजा । के भवत्यौ ? का वेयम् ? ।

प्रथ । अह्माणं भट्टिदारिआ[5] ।

राजा । कथमिव ? ।

उभे । सुणादु भट्टा । जो सो भट्टिणा बिजअदण्डेहिं

---

(१) जयति जयति भर्ता । जयति जयति भट्टिनी ।

(२) भर्तः ! सङ्गीतकाभ्यन्तरे स्वः ।

(३) मालविके ! इतः दक्षतरा संगीतसहायिनी ते का रोचते ।

(४) अहह भर्तृदारिका । जयति जयति भर्तृदारिका ।

(५) आवयोर्भर्तृदारिका ।

(१) शृणोतु भर्ता । यः स भर्त्रा विजयदण्डैर्विदर्भनाथं वशीकृत्य बन्धनान्मोचितः कुमारो माधवसेनो नाम । तस्येयं कनीयसी भगिनी मालविका नाम ।

बिदब्भणाहं बसीकरिय बन्धणादो मोइदो कुमारो माहवसेणो णाम। तस्स इअं कणीअसी बहिणिआ मालविआ णाम[१]।

धारि। कहं राअदारिआ इअम्?। चन्दणं क्खु मए पादुआवदेसेण दूसिदम्[२]।

राजा। अथात्रभवती कथमित्यम्भूता?।

माल। निःश्वस्यात्मगतम्। विहिणिओएण[३]।

द्विती। सुणादु भट्टा दाआदवसं गदे भट्टिदारए माहवसेणे तस्स अमच्चेण अज्जसुमदिणा अह्मारिसं परिअणं उज्झिअ गूढं आणीदा एसा[४]।

राजा। श्रुतपूर्व्वं मयैतत्। ततस्ततः।

द्विती। भट्टा! अदो अबरं ण आणामि[५]।

परि। अतः परमहं मन्दभागिनी कथयिष्यामि।

उभे। भट्टिदारिए! अज्जकोसिईए विअ सरसंजोगो। णं सा एव्व[६]।

माल। अह इम्[७]।

---

(२) कथं राजदारिकेयम्?। चन्दनं खलु मया पादुकापदेशेन दूषितम्।

(३) विधिनियोगेन।

(४) शृणोतु। भर्त्ता दायादवशंगते भर्तृदारके माधवसेने तस्यामात्येन सुमतिनास्मादृशं परिजनमुज्झित्वा गूढमानीतैषा।

(५) भर्तः! अतोऽपरं न जानामि।

(६) भर्तृदारिके! आर्यकौशिक्या इव स्वरसंयोगः?। ननु सैव।

(७) अथ किम्?।

उभे । जदिवेसधारिणी अज्जकोसिई दुक्खेण विभावीअदि । भअवदि ! णमो दे[1] ।

परि । स्वस्ति भवतीभ्याम् ।

राजा । कथमाप्तवर्गोऽयं भगवत्याः ।

परि । एवमेतत् ।

विदू । तेण कहेदु दाणिं भअवदी अत्तभोदीवुत्तन्तं दाव असेसम्[2] ।

परि । सविक्लवम् । तावत् श्रूयताम् । माधवसेनसचिवं ममाग्रजं सुमतिमवगच्छ ।

राजा । उपलक्षितः । ततस्ततः ।

परि । स इमां तथागतभ्रातृकां मया सार्धमपवाह्य भवत्संबन्धापेक्षया पथिकसार्थं विदिशागामिनमनुप्रविष्टः ।

राजा । ततस्ततः ।

परि । स च अटव्यन्तरे निविष्टो गताध्वा वणिग्गण इव विश्रमितुमारब्धः ।

राजा । ततस्ततः ।

परि । ततः । किं चान्यत् ।

तूणीरपट्टपरिणद्धभुजान्तराल
मापार्ष्णिलम्बिशिखिबर्हकलापधारि ।
कोदण्डपाणि निनदत्प्रतिरोधकाना
मापातदुःप्रसहमाविरभूदनीकम् ॥

---

(१) यतिवेशधारिण्यार्यकौशिकी दुःखेन विभाव्यते । भगवति ! नमस्ते ।

(२) तेन कथयत्विदानीं भगवत्यत्रभवतीवृत्तान्तं तावदशेषम् ।

मालविका भयं रूपयति ।

विदू । भोदि ! म भाआहि । अदिक्कन्तं क्खु अत्तभोदी कहेदि [1]।

राजा । ततस्ततः ।

परि । ततः मुहूर्तं बद्धायुधास्ते पराङ्मुखीभूताः सार्थवाहयोद्धारस्तस्करैः ।

राजा । भगवति । हन्त अतःकष्टतरमिदानीं श्रोतव्यम् ।

परि । ततः स मत्सोदर्यः ।

इमां परीप्सुर्दुर्जातेः पराभिभवकातराम् ।
भर्तृप्रियः प्रियैर्भर्तुरानृण्यमसुभिर्गतः ॥

प्रथ । आं हा हदो सुमदी णम्[2] ।

द्विती । तदो क्खु भट्टिदारिआए इअं समवत्था संवुत्ता[3]।

परिव्राजिका वाष्पं सृजति ।

राजा । भगवति ! तनुत्यजामीदृशी लोकयात्रा । न शोच्यस्तत्रभवान् सफलीकृतभर्तृपिण्डस्तपस्वी ।

परि ततोऽहं मोहमुपागता यावत् संज्ञां प्रतिलभे तावदियं दुर्लभदर्शना संवृत्ता ।

राजा ।मतृखलु कृच्छ्रमनुभूतं तत्रभवत्या ।

परि । ततो भ्रातुः शरीरमग्निसात्कृत्वा पुनर्नवीकृतदुःखया तदीयं देशमवतीर्य काषाये गृहीते ।

राजा । युक्तः सज्जनस्यैष पन्थाः ।

(१) भवति ! मा बिभेहि । अतिक्रान्तं खल्वत्रभवती कथयति ।

(२) आः हा हतः सुमतिर्ननु ।

(३) ततः खलु भर्तृदारिकाया इयं समवस्था संवृत्ता ।

परि । सेयमाटविकेभ्यो वीरसेनं वीरसेनाद्देवीं गता । देवीगृहे लब्धप्रवेशया मया चानन्तरं दृष्टेत्येवमवसानं कथायाः ।

माल । आत्मगतम् । किं णु क्खु भट्टा साम्पदं भणादि[1] ।

राजा । अहो परिभवोपहारिणो विनिपातः । कुतः

प्रेष्यभावेन नामेयं देवीशब्दक्षमा सती ।
स्नानीयवस्त्रक्रियया पत्रोर्णं वोपयुज्यते ॥

धारि । भअवदि ! तुए अहिजणवदिं मालविअं अणाचक्खन्तीए असंपदं किदम्[2] ।

परि । शान्तं पापम् । कारणेन खलु मया नैष्ठुर्यमवलम्बितम् ।

धारि । किं विअ तं कारणम् ?[3] ।

परि । इयं पितरि जीवति केनापि देवयात्रागतेन सिद्धादेशकेन साधुना मत्समक्षं व्यादिष्टा । वत्सरमात्रमियं प्रेष्यभावमनुभूय ततः सदृशभर्तृगामिनी भविष्यति । तद्भविष्यं तावदवश्यभाव्यं तदनुष्ठेयमवधारितमस्माभिः । देवस्य तावदभिप्रायं श्रोतुमिच्छामीति ।

राजा । मौद्गल्य ! तत्रभवतोर्भ्रात्रोर्यज्ञसेनमाधवसेनयोर्द्वैराज्यमिदानीमवस्थापयितुकामोऽस्मि ।

---

(१) किं नु खलु भर्ता साम्प्रतं भणति ।

(२) भगवति ! त्वयाभिजनवतीं मालविकामनाचक्षाणया असांप्रतं कृतम् ।

(३) किमिव तत्कारणम् ।

तौ पृथग्वरदाकूले शिष्टासुत्तरदक्षिणे ।
नक्तं दिनं विभज्योभौ शीतोष्णकिरणाविव ॥

कञ्चु । देव ! एवममात्यपरिषदे विज्ञापयामि ।

राजा । अङ्गुल्यानुमन्यते ।

निष्क्रान्तः कञ्चुकी ।

प्रथ । जनान्तिकम् । भट्टिदारिए ! दिट्ठिआ भट्टिदारओ अद्धरज्जे पड़िट्ठं गमिस्सदि[1] ।

माल । एदं दाव बहुमणिदव्वं जं जीविदसंसआदो विमुक्तो[2] ।

पुनः प्रविश्य कञ्चुकी ।

विजयतां देवः । अमात्यो देवस्य विज्ञापयति कल्याणी देवस्य बुद्धिः । मन्त्रिपरिषदोऽप्येतदेव दर्शनम् ।

द्विधा विभक्तां श्रियमुद्वहन्तौ धुरं रथाश्वाविव संग्रहीतुः ।
तौ स्थास्यतस्ते नृपते ! निदेशे परस्परावग्रहनिर्विकारौ ॥

राजा । तेन हि मन्त्रिपरिषदं ब्रूहि सेनान्ये वीरसेनाय लेख्यतामेवंक्रियतामिति ।

कञ्चु । यदाज्ञापयति देवः । इति निष्क्रम्य सप्राभृतकं लेखं गृहीत्वा पुनः प्रविश्य । अनुष्ठिता प्रभोराज्ञा । अयं देवस्य सेनापतेः पुष्पमित्रस्य सकाशात्सोत्तरीयप्राभृतको लेखः प्राप्तः । प्रत्यक्षीकरोत्वेनं देवः ।

राजा । उत्थाय प्राभृतकं सोपचारं गृहीत्वा लेखं परिजनायार्पयति । परिजनो लेखं नाट्येनोद्घाटयति ।

---

(१) भर्तृदारिके ! दिष्ट्या भर्तृदारकोऽर्धराज्ये प्रतिष्ठां गमिष्यति ।

(२) एतत्तावद् बहु मन्तव्यं यत् जीवितसंशयाद्विमुक्तः ।

धारि। अम्महे तद्दोमुहं एव्व णो हिअअम्। सुणिस्सं दाव गुरुअणकुसलाणन्तरं वसुमित्तस्स वुत्तन्तम्। अदि-भारे क्खु पुत्तओ सेणावदी णिउत्तो[1]।

राजा। उपविश्य वाचयति। स्वस्ति यज्ञशरणात्सेनापतिः पुष्यमित्रो वैदिशस्थं पुत्रमायुष्मन्तमग्निमित्रं स्नेहात्परिष्वज्यानुदर्शयति। विदितमस्तु। योऽसौ राजयज्ञ-दीक्षितेन मया राजपुत्रशतपरिवृतं वसुमित्रं गोप्तारमादिश्य वत्सराय निवर्त्तनीयो निरर्गलस्तुरङ्गमो विसर्ज्जितः। स सिन्धोर्दक्षिणे रोधसि चरन्नश्वानीकेन यवनेन प्रार्थितः। तत उभयोः सेनयोर्महानासीत् संमर्दः।

धारिणी विषादं नाटयति।

राजा। कथमीदृशं संवृत्तम्। पुनर्वाचयति।

ततः परान् पराजित्य वसुमित्रेण धन्विना।
प्रसह्य ह्रियमाणो मे वाजिराजो निवर्त्तितः॥

धारि। इमिणा आस्सासिदं मे हिअअम्[2]।

राजा। लेखशेषं वाचयति। सोऽहमिदानीमंशुमतेव सगरः पौत्रेण प्रत्याहृताश्वो यक्ष्ये। तदिदानीमकालहीनं विगतरोषचेतसा भवता वधूजनेन सह यज्ञसेवनायागन्तव्यमिति।

राजा। अनुगृहीतोऽस्मि।

---

(१) अहह तन्मुखमेव नो हृदयम्। श्रोष्यामि। तावद्गुरुजनकुशलानन्तरं वसुमित्रस्य वृत्तान्तम्। अतिभारे खलु पुत्रकः सेनापतिर्नियुक्तः।

(२) अनेनाश्वसितं मे हृदयम्।

१२

परि। दिष्ट्या पुत्रविजयेन दम्पती वर्द्धेते।

भर्त्रासि वीरपत्नीनां श्लाघ्यानां स्थापिता धुरि।
वीरसूरिति शब्दोऽयं तनयात्त्वामुपस्थितः॥

धारि। भोदि! परितुट्ठह्मि जं पिदरं अणुजादओ वच्छओ[1]।

राजा। मौद्गल्य! ननु कलभेन यूथपतेरनुकृतम्।

कञ्चु।

नैतावता वीरविजृम्भितेन चित्तस्य नो विस्मयमादधाति।
यस्याप्रधृष्यः प्रभवस्त्वमुच्चैरग्नेरपां दग्धुरिवोरुजन्मा॥

राजा। मौद्गल्य! यज्ञसेनश्यालमुरीकृत्य मुच्यन्तां सर्वे बन्धनस्थाः।

कञ्चु। यदाज्ञापयति देवः। इति निष्क्रान्तः।

धारि। जयसेणे! गच्छ सेलकप्पमुहीणम् अन्तेउराणं पुत्तअस्स वुत्तन्तं णिवेदेहि[2]।

प्रतीहारी प्रस्थिता।

धारि। एहि दाव[3]।

प्रती। प्रतिनिवृत्य। इअह्मि[4]।

धारि। जनान्तिकम्। जं मए असोअदोहलणिओए मालविआए पडिस्सादं तं, से अभिअणं च णिवेदिअ मम

(१) भवति! परितुष्टास्मि यत्पितरमनुजातको वत्सकः।

(२) जयसेने! गच्छ सेलकप्रमुखीनामन्तःपुराणां पुत्रकस्य वृत्तान्तं निवेदय।

(३) एहि तावत्। (४) इयमस्मि।

(१) यन्मयाशोकदोहदनियोगे मालविकायाः प्रतिज्ञातं तत्,

वअणेण इरावदिं अणुणेहि । तुए क्खु अअं संवादो ण भंसिदव्वो त्ति[1] ।

प्रती । जं देवी आणवेदि । इति निष्क्रम्य पुनः प्रविश्य च । भट्टिणि पुत्तविजयणिमित्तेण परितोसेण अन्तेउराणं आभरणाणं मञ्जूसिआह्मि संवुत्ता[2] ।

धारि । अलम् । किं अच्चरिअम् । साधारणो णं अब्भुदओ[3] ।

प्रती । जनान्तिकम् । भट्टिणि ! इरावदी विण्णवेदि । सरिसं क्खु पहुवीए पहुवन्तीए तव वअणम् । संकप्पिदे ण जुज्जदि अण्णहा कादुं त्ति[4] ।

धारि । भअवदि ! तुए अणुमदं इच्छामि अज्जसुमदिणा पढमं किदम् अज्जउत्तस्स मालविअम् उववादेदुम्[5] ।

परि । इदानीमपि त्वमस्याः प्रभवसि ।

धारि । मालविकां हस्ते गृहीत्वा । इमं अज्जउत्तो पिअणिवेदणाणुरूवं पारितोसिअं पडिच्छदु[6] ।

तस्या अभिजनं च निवेद्य मम वचनेनेरावतीमनुनय । त्वया खल्वयं संवादो न भ्रंशितव्य इति ।

(२) यद्देव्याज्ञापयति । भट्टिनि ! पुत्रविजयनिमित्तेन परितोषेणान्तःपुराणाम् आभरणानां मञ्जूषिकास्मि संवृत्ता ।

(३) अलम् । किमाश्चर्य्यम् । साधारणो नन्वभ्युदयः ।

(४) भट्टिनि ! इरावती विज्ञापयति । सदृशं खलु पृथिव्याः प्रभवन्त्यास्तव वचनम् । सङ्कल्पितेन युज्यतेऽन्यथा कर्त्तुमिति ।

(५) भगवति ! त्वयानुमतमिच्छाम्यार्य्यसुमतिना प्रथमं कृतामार्य्यपुत्रस्य मालविकामुपपादयितुम् ।

(६) इममार्य्यपुत्रः प्रियनिवेदनानुरूपं पारितोषिकं प्रतीच्छतु ।

राजा व्रीड़ां नाटयति।

धारि। सस्मितम्। किं अवधारेदि अज्जउत्तो[1]।

विदू। भोदि! अत्थि क्खु लोअप्पवदादो सव्वोजणो णव्ववरो लज्जादुरो होदित्ति[2]।

राजा विदूषकमवेक्षते।

विदू। अह देवीए एव किदप्पणिव्विसेसं दिसदेवीसद्दं मालविअम् अत्तभवं पडिगहिदुम् इच्छदि[3]।

धारि। एदाए अ राअदारिआए अहिजणेण दिण्णो एव्व देवीसद्दो। किं पुणरुत्तेण[4]।

परि। मामैवम्

अस्माकसुत्तमणिर्मणिजातिपुरस्कृतः।
जातरूपेण कल्याणि! तर्हि संयोगमर्हति॥

धारि। मरिसेदु भअवदी, अब्भुदअकहाए पढ़मं अवगुण्ठिदं वसणं णालक्खिदम्। जअसेणे! गच्छ दाव कोसेअं पत्तोसं उवणेहि[5]।

---

(१) किमवधारयत्यार्य्यपुत्रः।

(२) भवति! अस्ति खलु लोकप्रवादः सर्व्वो जनो नव्यो वरो लज्जातुरो भवतीति।

(३) अथ देव्या एव कृतात्मनिर्विशेषां दत्तदेवीशब्दां मालविकामत्रभवान् प्रतिग्रहीतुमिच्छति।

(४) एतस्याश्च राजदारिकाया अभिजनेन एव दत्तः देवीशब्दः। किं पुनरुक्तेन।

(५) मर्षयतु भगवतो, अभ्युदयकथया प्रथमम् अवगुण्ठनं वसनं नालक्षितम्। जयसेने! गच्छ तावत्कौषेयं पत्त्रोर्णमुपनय।

प्रती । जं भट्टिणी आणवेदि । इति निष्क्रम्य पत्रोर्णां गृहीत्वा प्रविश्य । देवि । एदम्[1] ।

धारि । मालविकामवगुण्ठनवतीं कृत्वा । अज्जउत्त ! इमं पडिच्छीअदु[2] ।

राजा । त्वच्छासनं प्रत्यनुरक्ता वयम् । अपवार्य्य । हन्त प्रतिगृहीतम् ।

विदू । अह्महे देवीए अणुऊलदा धारिणीए[3] । इति परिजनमवलोकयति ।

परिजनः । मालविकामुपेत्य । जेदु जेदु भट्टिणी[4] ।

धारिणी परिव्राजिकां निर्दर्शयति ।

परि । देवि ! नैतच्चित्रं त्वयि ।

प्रतिपक्षेणापि पतिं सेवन्ते भर्तृसेवनानार्य्यः ।

अन्यसरितामपि जलं समुद्रगाः प्रापयन्त्युदधिम् ॥

प्रविश्य निपुणिका ।

निपु । जेदु जेदु भट्टा । इरावदी विण्णवेदि । जं हि उवआरादिक्कमेण तदा अहं भट्टिणो अवराद्धा । णं सो अत्तणो भट्टा । अणुपदं भट्टिणो अणुरूवं एव्व

(१) यद्भट्टिन्याज्ञापयति । देवि ! एतत् ।

(२) आर्य्यपुत्र ! इयम् प्रतीष्यताम् ।

(३) अहह देव्या अनुकूलता धारिण्याः ।

(४) जयति जयति भट्टिनी ।

(१) जयति जयति भर्ता । इरावती विज्ञापयति । यद्धि उपचारातिक्रमेण तदाहं भर्तुरपराद्धा । ननु स आत्मनो भर्ता । अनुपदं भर्तुरनुरूपमेव मया आचरितम् । साम्प्रतं पूर्णमनोरथो भर्ता जातः । अहं प्रसादमात्रेण सम्भावयितव्येति ।

मए आअरिअं। सम्पदं पुस्समणोरहो भट्टा जाओ। अहं संपसादमेत्तेण संभावइदव्वेत्ति[1]।

धारि। णिउणिए! अवस्सं दे सेविअं अज्जउत्तो जाणिस्सदि[2]।

निपु। अणुगिहीदह्मि[3]। इति निष्क्रान्ता।

परि। देव! अमुनात्वत्सम्बन्धेन चरितार्थं माधवसेनं त्वदाज्ञया दृष्ट्वा नयनसाफल्यं कर्तुमिच्छामि।

धारि। ण जुत्तं भअवदि! अह्माणं परिच्चत्तुं[4]।

राजा। भगवति मदीयेष्वेव लेखेषु तत्रभवतस्त्वामुद्दिश्य सभाजनानि यातयिष्यामः।

परि। युवयोः स्नेहात्परवानयं जनः।

धारि। आणवेदु अज्जउत्तो भूओवि दे किं पिअम् उवअरिस्सम्[5]।

राजा। मम तावदेतावदेव प्रियम्।

त्वं मे प्रसादसुमुखी भव चण्डि! देवि! नित्य
मेतावदेव मृगये प्रतिपक्षहेतोः।
आशास्यमीतिविगमप्रभृति प्रजानां
सम्पत्स्यते न खलु गोप्तरि नाग्निमित्रे॥

इति निष्क्रान्ताः सर्वे। इति पञ्चमोऽङ्कः।

इति श्रीमहाकवि-कालिदासप्रणीतम्मालविकाग्निमित्रं नाम नाटकं समाप्तम्।

---

(२) निपुणिके! अवश्यं ते सेवितमार्य्यपुत्रो ज्ञास्यतीति।

(३) अनुगृहीतास्मि।

(४) न युक्तं भगवति! अस्मान् परित्यक्तुम्।

(५) आज्ञापयत्वार्य्यपुत्रः। भूयोऽपि ते किं प्रियमुपकरिष्यामि।

विज्ञापनम् ।

संस्कृतम् ।	रु०	आ०
चक्रद[illegible]ः	२	८
सूर्यसिद्धान्तः	१	८
भाषापरिच्छेदः	१	०
शिशुपालवधम्	६	[illegible]
मुक्तिकोपनिषत्	०	२
मेघदूतम्	०	८
रघुवंशम्	२	०
कुमारसम्भवम्	०	१२
नलोदयः	०	१०
ऋतुसंहारः	०	६
चरकसंहिता, १म खण्डम्	१	८
किरातार्ज्जुनीयम्	२	८
पूर्व्वनैषध चरितम् १।२य खण्ड	१	१४
श्रीमद्भगवद्गीता	६	०
वेणीसंहारः	१	०
सुश्रुतः आयुर्वेदः	४	०
विवेकचूड़ामणिः	०	६
उत्तरकुमारसम्भवम्	०	६
साहित्यदर्पणः	१	८
किरातार्ज्जुनीयम्, मूलमात्रम्	०	६
दशकुमारचरितम्. पूर्व्वोत्तरखण्डद्वयम्	१	२
वसन्ततिलकभाणः	०	६
धातुमञ्जरी,	०	१४
गीतगोविन्दराधाविनोद,	०	१०
अभिज्ञानशाकुन्तलम्		१२
सूर्य्यशतकम्		२

हिन्दी ।	रु०	आ०
[illegible]मद्भगवद्गीता	१	८
[illegible]तालपच्चिसी	०	१२
माधवविलास	०	४
नजीर की सैर	०	४
दिग्विजय	०	१२
रामकृष्ण ..." ..."	०	१